

Főszerkesztő:
Dr. RÉVI NÁNDOR.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:
Erdélyi Imre és Szigethy Gyula.

Főmunkatársak:
Dr. Kardos Albert, Móricz Pál,
Oláh Gábor, Tóth Árpád,
dr. Nagy Zoltán, dr. Kovács Gábor,
Zivuska Andor, dr. Kuthy Sándor,
dr. Gál Zoltán, dr. Matolcsy László,
Nagy Vilmos, Vándor Iván, Kürthy
Nándor, Torbágyi József,
Voith György.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Debreczen, Kossuth-utca 8.
Telefon 505.

Hírfizetési árak egy évre:
Helyben 5 korona.
Vidékre 6 korona.

Egyes szám ára 10 fillér.

Telefon
840.

Wacha Róbert

ruhafestő, vegytisztító,
gőzmosó és ágytollat-tisztító intézete

Telefon
840.

Debreczen,

Simonffy-u.

55.

Széchenyi-u.

6.

Verbőczy-u.

14.

Varga-u.

35.

Fest és tisztít

mindennemű felső ruhát, csipkét,
függőnyt, szőnyeget stb.

Gyászesetben áremelés nélkül
soron kívül fest bármilyen ruhát
feketére.

Festés, vagy tisztítás végett átvett
férfi ruhát szakember javítja,
s vasalja. Vidéki megbízások a
központhoz: Simonffy-u. 55. sz.
alá intézendők.

A gőzmosó

megbízásait kiváló szépen, gyorsan és pontos időre teljesíti. Csontkemény és tükörfényű galériát, kézelőt szállít.

Ágytollat

hófehérre, fertőtlenítve tisztít, jutányos áron. Ágytoll tisztítás hétfőn Simonffy-u. 55. sz. alatt.

Valósággal fogalommmá vált

Klár Andor irodája

az ő három osztályával

Debreczenben, Placz-utca 77. szám alatt.

I. Bankosztály:

Törlesztéses-kötvény és váltó kölcsönök.
Ingatlanok adás-vétele.
Földbirtokok parcellázásának tökéletes lebonyolítása.
Részvénytársaságok alapítása, — Financirozások.
Mindezen ügyleteket elsőrendű Bankösszeköttetései
útján gyorsan és eredményesen bonyolítja le.

II. Áruosztály:

Szén. Belföldi szén: Egercsehi, forgácskúti, akna, dió, koczka és darabos szén (fűtőérték 5000 kalória) Borsodi barna szén.
Külföldi szén: karvini 7600 kalóriás, akna, dió, darabos szén. Valamennyi porosz kazán és fűtő szén lokomobilok, gőzkazánok és gőzekék fűtésére. Faszén.
Mész: biharmegyei és borsodmegyei darabos és építészeti égetett mész.
Cement: Selypi portland, kevert és vulkán portland cement, trassliszt.
Műtrágya: a műtrágya értékesítő szövetkezet képviselője. Superfosfat, Thomassalak, kamit, kálitrágya. Debreczeni szárított fekál.

Gépolaj: Henger és gépolajok a legolcsóbb és legjobb minőségben, lokomobilok, Diesel és más rendszerű motorok kenésére.

Nyersolaj: kékolaj, olszaniczai, és sodnicai nyersolaj, motorok hajtásához.
Mindezen cikkekből állandó raktár!

III. Műszaki osztály:

Elsőrendű gyártmányú Lokomobilok, Diesel rendszerű nyersolajmotorok, kétütemű Wohanka-féle nyersolajmotorok.

Teljes malom berendezések. Tökéletes gyári berendezések.

Gépészmérnöki tervek. Műszaki cikkek.

Áruraktárak a Margit-fürdő telepen.

Telefon 356. sz.

Ajánlat és személyes látogatás díjmentes.

VASÁRNAP

A GYERMEK.

Egy kis előszó.

Megszületett a gyermek, a mi gyermekünk.

Nem biborban, aranyos bölcsőben született, nem is jászolban a világ megváltójaként, de ennél is annál is szerényebben és szegényebben: egy kis füzet alakjában.

Szerényül és szegényül született; szerénynek mindig megmarad, de gazdaggá tesszük: felöltöztetjük és nagygyá növeljük.

Nem állottak ugyan a bölcsénél pásztorok, napkeleti bölcsék és királyok, hisszük mégis, hogy van jövője. Mert a fővárosi és vidéki szépirodalom lelkes és buzgó bajnokai veszik körül, köztük olyanok is, akiknek feje fölött ott ragyog már az elismerés glóriája. És körülötte vannak és lesznek valamennyien, akiket a vágy a halhatatlanság után jobban hevit, mint a földi életnek, bármely más mulandó gyönyörűsége.

Ők öltöztetik fel a gyermeket és ők növelik nagygyá.

És a gyermek felnő, telve magasztos gondolattal és érzéssel.

Örömet leli benne mindenki, aki kezébe veszi és az, akinek egyszer a szívébe lopta magát, nem tudja többé nélkülözni, de várni fogja jöttét türelmetlenül, egyik vasárnaptól a másikig. Mert a gyermek, kit „Vasárnap“-nak kereszteltünk, ilyen kedves akar lenni és Isten kegyelméből ilyen kedves lesz is.

A hét minden ünnepnapján elhozza magával nemes protektorai írásait: Szépirodalmi, társadalmi, gazdasági és politikai dolgoikat. Lám, még politizálni is fog. Hiszen politizálás nélkül ebben az országban még egy felnőtt sem tud megélni, hát még egy gyermek?

Ugyde az ő politizálása mégsem olyan lesz, mint közönségesen lenni szokott. Elvonulva a köznapi harcok szennyes áradata elől, amaz árnyas berkekbe menekül, hol tisztán csörgedez e szerencsétlenül elárvult ország és nemzet

szent céljainak és igazérdekeinek tiszta forrása.

Mit neki a hatalom és a dicsőség, pártok tülekedése és az oktalanul viaskodók harci kiáltása? Ezek előtt bezárja szívét, füleit bedugja. Legyen a hatalom a hatalmasoké, a dicsőség a dicsőké, de az ország a népé! Magyarország, a magyar népé.

És szól a gyermek, a kit ma szárnyára bocsátunk:

— Tegyük erőssé és boldoggá ezt az erőtlent és boldogtalan népet. Tanítsuk a tanulatlant, a jogtalanunk adjunk jogot, az éhezőnek kenyeret. Jelszavakból sohasem volt haszna sem az országnak, sem a népnek. Itt az ideje, hogy ne csak szavaljunk, hanem cselekedjünk is. Mert ha nem, elpusztul a nép és összeroppan az ország.

Igy beszél a mi gyermekünk. Ez az ő politikai, gazdasági és társadalmi programja. Mig egyik írásával gyönyörködtetni akar, a másikkal buzdít, tanít és tesz. Imádja nemzetét és hazáját és mindketőnek hűséges szolgájává szegődik.

Ime nyílt, jó és bölcs is kíván lenni. De nem magáért. Gyűlöli azokat, a kik csak önmagukért okosak. Ellensége az álprófétáknak, a kik csupán azért verik a mellüket, hogy megtöltsék a gyomrukat.

Ma még gyöngé, hiszen gyermek. De megedzi majdan azok szeretete, a kik befogadják, kezökbe veszik és szívékhöz szorítják, mondván: ez a mi gyermekünk, ez a mi ujságunk!

Óhajtjuk mi is, hogy így legyen. Mert akkor, a mikor e gyermek mellé állottunk, első sorban előtünk is az a szent cél lebegett, hogy megtörjük a jeget, a magyar olvasó közönségnek gyakran indokolatlan közönyét.

Tudjuk, hogy e munkánk nehéz lesz, de jogos a reményünk, hogy legyűrjük a leküzdhetetleneknek látszó nehézségeket is. Mert jól ismerjük a mi közönségünket. Van szíve, csak meg kell a nyitját találnunk, hogy hozzá férközhessünk. Elküldjük tehát a mi gyermekün-

ket, ezt a legújabb ujságot. Hadd kopogtasson be mindenütt és hadd mondják neki mindenütt: Szabad. Fogadják be és marasztalják szívesen.

Rajta leszünk, hogy rászolgáljon minden olvasónk bizalmára és szeretetére.

Dr. Révi Nándor.

Olvasóinkhoz.

Debrecen történetében nagyjelentőségű eseményhez érkeztünk el: egy olyan kulturális vállalkozással lesz gazdagabb városunk, amellyel talán egyetlen vidéki város sem dicsekedhetik. Debrecen városának író-emberei összefogtak és megteremtettek egy hatalmas szellemi vállalatot: egy olyan irodalmi nagy hetilapot, melyre méltán büszke lehet városunk minden irodalomszerető polgára. Sivár közéletünk mezeje már régen nem terem virágokat: ilyen áldatlan viszonyok között nagyon is ideálisnak látszik a mi vállalatunk. Nemes buzgalom, a magyar művelődés iránti nagy szeretet, városunkhoz való nagy-nagy jóakarattal kellett ahhoz, hogy itt ilyen nagy irodalmi vállalat megalakulhasson. A nagy, hatalmas Debrecennek a közel jövő egyetemi városának akar megbecsülhetetlen szolgálatokat tenni a „Vasárnap.“ Valamikor réges-régen nagy szellemi központ volt Debrecen. Még mai napig is megvannak volt nagyságunk maradványai. Hírünk nevünk ősi tradíciókon épülve, ma is nagy: a mi dolgunk, a mi kötelességünk, hogy ezt modern irányban fentartsuk, tovább fejleszthessük, — hogy Debrecen a politikailag és gazdaságilag fontos várost irodalmi központtá tegyük. Hisz alig van az országnak vidéki városa, ahol annyi hivatásos író ember és neves tollforgató volna, mint épen a mi sokszor lekicsinyelt, lenézett városunkban. Minekünk erős meggyőződésünk, hogy Debrecen városa és az egész Tiszántul már régóta érzik a szükségességét egy olyan komoly, nagy készültséggel szerkesztett ujságnak, amely maga köré toborozva írói kitudóségeinket, nem elégszik meg azzal, hogy egyszerűen csak krónikása legyen a napi eseményeknek, hanem magasabb irodalmi szempontból, a bírálat tárgyilagosság szemüvegén keresztül nézve regisztrálja és kritizálja politikai, irodalmi, társadalmi és gazdasági életünk fontosabb mozzanatait olyan formában, hogy az maradandó hatással lehessen szószólója minden irányu haladásnak és modern törekvésnek. A „Vasárnap“ akarja megvalósítani ezeket a törekvéseket és

ezzel eleget akar tenni azoknak a folyton fokozódó kulturális követelményeknek is, amelyek Debrecen városára, a Tiszántul rohamosan fejlődő metropolisára, mint szellemi gócpontjára hárulnak. A „Vasárnap“ célja az erők egyesítésével Debrecenben olyan kiváló, kitűnően szerkesztett lapot teremteni, amely Debrecen irodalmi életét annyira felvirágoztathassa, hogy az ország egyik tekintélyes irodalmi központjává válhasson. Büszkék vagyunk rá, hogy Debrecen illusztris írógárdája azonnal megértette szándékunkat és első hívó szóra zászlónk alá sorakozott, mindnyájan érezvén törekvésünk nagy horderejét.

A „Vasárnap“ diszes írógárdájára tekintve bizton remélhetjük, hogy Debrecen városának politikai, irodalmi, társadalmi és gazdasági életét olyan kedvező módon irányíthatjuk és fejleszthetjük, hogy eddigi tradícióknak érvényt szerezve, a haladás jelében haladhassunk a Nagy-Debrecen felé! Tagadhatatlan, hogy városunk most nagy átalakulások küszöbén áll. A „Vasárnap“ a fejlődő, haladó Debrecennek akar a szószólója lenni. Sona sem volt nagyobb szükség egy komoly lapra, mint éppen az átalakulás kritikus éveiben.

A „Vasárnap“ minden tekintetben meg akar felelni azoknak a követelményeknek, melyeket a fejlődés és fejlesztés reá ró. Hangja tisztességes és komoly, nivója irodalmi, tartalma érdekes, hirszolgálati pontos és megbízható, kiállítása modern lesz a szó legszorosabb értelmében. Elve: Mindent a közért és közérdekért. Vaskövetkezetességgel harcolni az igazságért, de nem a mások igazságának durva és kiméletlen letiprásával.

A „Vasárnap“ politikai tekintetben pártoktól, személyektől és bármilyen érdekektől teljesen független lesz. Mindenben tárgyilagos kritikát fog mondani és ebben nem engedni befolyásoltatni magát semmiféle külső hatásoktól. Mindenkinnek megadja a maga igazát; gáncsot és dicséretet igazságosan oszt, olyan erős meggyőződésből, melyre semmiféle kicsinyes szempontok nem lehetnek hatással. A „Vasárnap“ irodalmi ujság; de itt sem tűz ki rideg, kategórikus elveket. Mindenben a legfőbb idea, maga a független Szép fogja vezetni. Valósuljon meg a Szép bármilyen uton, bármilyen formában, a fő dolog az, hogy

aztán igazi Szép legyen. Előkelő irodalmi munkatársainknak már a neve is elég biztosíték, hogy lapunk magas színvonalú lesz. Kritikáinkban becsületessé szubjektivitást ígérünk, nem akarjuk mindenben a mi véleményünket közvéleménynek tekinteni, de ígérjük, egy a mi kritikánk mindenkor a mi lelkiismeretes, őszinte és szigorú kritikánk lesz. A „Vasárnap“ regisztrálni fogja társadalmi életünk fontosabb eseményeit is. Arra fogunk törekedni, hogy lapunk e tekintetben is változatos és érdekes legyen. A modern hirszolgálat minden leleményes eszközt felfogjuk használni célunk elérésére. Lapunk közgazdasági részét is vérbeli író emberek állítják össze különös tekintettel Debrecen városa sajátos és csak nem páratlanul álló gazdasági viszonyaira, de emellett nem fogunk megfedkezni az egész országot érdeklő nagy gazdasági eseményekről sem. Különösen feladatunknak fogjuk tartani a magyar ipar, magyar kereskedelem, a magyar biztosítási ügy védelmét és ismertetését a most kialakulóban levő szövetkezeti eszme párosításával.

A „Vasárnap“ szerkesztősége az illusztris írók gárdájából kerül ki, akik csupa önzetlen lelkesedésből Debrecen kulturája iránt, fáradságot nem kímélve tudásunk legjavát viszik a közönség elé.

A „Vasárnap“ teljesen átfogja érezni nagy feladatának komolyságát, nivós és tartalmas lapot akarunk adni a közönség kezébe, természetesen ezt csak úgy tehetjük, ha most a közönség pártfogásával lehetővé teszi nagy munkánk megvalósulását. Egymásnak kölcsönös szeretetből és megértésből fog felvirágozni a vállalat, Debrecen komoly irodalmi ujságvállalata. Adja Isten, hogy úgy legyen!

Az általános választójog körül

Minden jó magyar embernek meg kell döbbeni, amint e kérdéshez érünk. Szerencsétlenség, hanyagság, rosszakarat: minden, minden hozzájárultak, hogy a magyar politikának ezt a legégetőbb kérdését elodázzák. Mintha csak valami istencsapás nehezednék reánk, a százados átok ólomsuly-

lyal sulyt a rögre. Jobbjaink már kifáradtak az eredménytelen küzdelemben, a nagy erő pazarlásban.

Általános választói jog! Mennyit és mennyiszor hallottuk ezt a szót felhangzani mindenütt, ahol port akartak hinteni Magyarország haladni vágyó polgársága szemében. Mert mindannyian érezzük e kérdés óriási fontosságát. Soha sem volt szüksége a magyarnak jobban valami nagy, átalakító és megújító reformra, mint mostan az általános választói jogosultság törvénybe iktatására.

És mégis mit látunk, mi történik? Félnék tőle, huzódnak előre akiknek igaz, hogy van okuk erre, de akiknek kötelességük volna ezt a nagy reformot megszívlelni. Az Andrássy-féle általános választói-jog kiterjesztésének tervezete elbukott. Fátyolt a multra. Ne nézzük itt sem, hogy ki volt a hibás, ne nézzük azt sem, hogy e mögé a haladni vágyó mágnás mögé sorakozva sokat segíthettünk volna a dolgon, sőt helyes irányba is terelhettük volna talán a kérdést. Mindezt ne nézzük. De már az előtt igazán nem hunyhatjuk be a szemünket, azt már igazán a vaknak is látnia kell, hogy a mai kormánynak sem komoly szándéka az általános választói jogot megvalósíttatni. Sőt esze ágában sincs ilyesmi. A huzás-halasztást nagy-szerű taktikának találja: tehát huzza-halasztja ameddig lehet. Feudális főuraktól igazán nem követelhetünk már annyi haladni-vágyást, hogy ilyen „radikális“ reformokra kaphatók legyenek. Magyarország sorsa pedig sajnos, de most is ilyenek kezében van. Akik irtóznak minden újtól, minden haladástól, akik szívesen kötnék meg a történelem haladó szekere-

COPING OFFICE!

Mindennemű irási és sokszorosítási munkák végzése. Telefon:

5--40.

Magyar gyártmányu írógép szalagok kizárólagos főraktára,

Hajdu, Szabolcs, Szatmár, Szilágy, Máramaros és Jász Kun Szolnok vármegyékre.

„MERCUR“

Összes rendszerű írógépek műszaki vállalat

(Speciális javító műhely)

„Gabelsberger“ rendszerű

Gyors- és gépirási szakiskola

„ADLER“

látható irásu írógép kizárólagos képviselőlet Debrecen és Hajdumegye részére.

Debrecen, Arany János-u. 2. szám.

(Hungária épület.)

nek a kerekét, esetleg vissza is forgatnák a 48 előtti időkre.

Szomorúak, nagyon szomorúak a magyar politikai viszonyok. Csak tessék elképzelni: ez a kérdés amiről most irunk nem aktuális! Mert az általános választójog kérdése — most már egészen odáig jutottunk — nem aktuális. Hát kell ennél jellemzőbb dolog a mi állapotainkra. Pedig ha valaha, úgy most érezzük a legjobban a mai népképviselőnk gyengeségét, s gyarlóságát. Mert gyenge a mai parlament lefelé is felfelé is. Minden magyar embernek össze kell fogni ebben a kérdésben politikai különbözőzetek nélkül. Mert mindannyiunknak eminens érdekünk, életfeltételünk a tisztításnak munkája. És ezt a nagy munkát csak az általános választói jog törvénybe iktatása után végezhetjük el. Elég volt a huzavona már idáig. Legyünk egyik ebben a kérdésben, bomoljanak le közöttünk a válaszfalak, mikor iten egy nagy nemzeti kérdéstről van szó. Ne hagyjuk a dolgot aludni már tovább. Tiszta bort töltünk a pohárba, nyilatkozzék a kormány. Nem, ne is nyilatkozzék, elég volt már a sok nyilatkozásból: tettet várunk. Gyors cselekvést és nem ígéreteket és halasztgatást. Töltsünk már egyszer tiszta bort a pohárba!

Kulturpolitikai karácsony.

Igy karácsonykor tele van a világ szeretettel. Mindenki siet a maga meleg otthonába ajándékoktól szinte görnyedve, békét és nyugalmat élvezni a fáradságok után s erőt gyűjteni az újabb küzdelmekre. A politika vízei is meghiggadnak egy kissé és alkalma van ilyenkor az objectiv léleknek a kontemplálásra. Szemlélődésünk közben felmerül a kérdés, hogy ez a politikai karácsony mit hozott nekünk? Nem szándékozunk pártpolitikai epéskedésekbe bocsátkozni, pusztán némely kirívóan bántó dolgot akarunk tárgyilagosan megállapítani és ezek is csak kulturpolitikánkra vonatkoznak.

Az az ajándék, amit e rezortban hozott nekünk a Jézuska nagyon egyes érzelmeket vált ki belőlünk.

Az országos közrésztelenség mellett rövid uralom után, hosszas és kínos végegyengülésben szerencsésen kimult koalíciós kormány kulturpolitikánkat a függetlenség szent nevében, a nagy elődök hagyományaitól valóban függetlenül belerántotta a sötét reakció fertőjébe. Az ingyenes népoktatást illető törvényen kívül, — mely szintén rendezetlen hagyatéknak maradt — nem kaptunk semmi mást, mint szép baritonhangú ígéreteket. Az ország azt hitte, hogy a koalíciós kormány lesz a nemzet Mózese, aki bevezet bennünket az ígért földjére — be is vezetett, de csak az ígért földjére. Amit ezeken a széphangu ígéreteken kívül kaptunk, azt mind a koalíció fertőzött vérétől megtermékenyült reakció szülte a számunkra. Hagyjuk ezt! De mortuis nihil nisi bene! De lássuk a jelent.

Az új korszak kulturpolitikai exponense, szintén ígéretekkel kezdte. Ezek az ígéretek kétségkívül jól hangoztak — és az ország várt. Vártuk az új Messiást. És mire ébredtünk? Arra, hogy új Herodest kaptunk. Nem lényeges az, hogy a Herodeseknek mi a családi nevük, Apponyi-e, vagy Zichy. Sajátságos dolog, hogy a fajok kereszteződésének elmélete a politikai életben hány sajnálatos példát tud mutatni a messiásszívű és herodeslelkű ivadékokra. Ime itt jött egy előkelő és nagyműveltségű gróf, ajkán a kulturpolitikai megújulás lelkesítően felémelő evangéliumával „szégyenleném, ha a művelt külföld ezeket a dolgokat megtudná” — mondá a politikai diadal mámoros perceiben — és midőn megkezdte a munkát, jönnek a mondott szóval homlokegyenest ellenkező tények amelyekért viszont „mi” szégyelhetjük magunkat — a „mi”-be a nemes gróft is beleszámítva — „ha a művelt külföld ezeket a dolgokat megtudja.” Hát hol élünk mi? — még mindig Ázsiában? Nem. Európában, de melyik világtörténelmi korszakban? Csak nem az ököljog vagy az inkvizíció korában?! Hiszen az szörnyűség lenne, hogy egy hatalmas nagy ur, azért, mert kultuszminiszter is mellékesen, törvényt negligálva szabad véleményt nyilvánító egyesületeket felfüggeszsen, a szabad sajtóra, mint valami varangyos békára rátaposson, az igazi kulturpolitikát végző és számításán kívül nem hagyható óriási szellemi fajsullal ékeskedő testület jogos igényeinek kielégítése elől előkelő kézlegyintésekkel és fenyegetőzésekkel kitérjen, illetve azokkal szembe szálljon.

Politikának, politika az ilyen eljárás, de, ha a polgári életben egy hatalmas és tehetős egyént megkeres valaki,

hogy a régi tartozását egyenlítse ki és az az egyén a tisztességesen kérő szót fenyegető dörgedelmekkel fojtja vissza azon biztos tudatban, hogy a fenyegetőzések be nem váltása esetén az illető szerencsésnek, sőt kielégítettnek érezheti magát, ha a régi szerzett jogaiban háborítatlanul megmaradhat — mondom, az ilyen eljárást a polgári életben sok mindenféle jelzővel lehet illetni, de mi a lényegét mondjuk ki, minden jelző nélkül — ez terrorizmus!

Igen! kedves olvasó, ez a tanárok ügyére vonatkozik. Arról is cseveghetnénk, hogy a tandíjváltás ügye, mint az ingyenes népoktatás folyománya, milyen igazságosan hajtatik végre azokkal a korukat és minden kormányt felülmúló és megelőző felekezetekkel szemben, a melyeket az ingyenes népoktatásról szóló törvény már óriási áldozatok és megterhelések után tandíjmentes népoktatásban talált. Ezek, — a mostani előjelek szerint — nem kapnak semmit, azon egyszerű indokolással, hogy miért szüntették meg a tandíjak szedését, mikor nem volt muszáj?! Ezek a mostani karácsony kulturpolitikai ajándékai. Ajándékoknak ajándékok, de csak olyanok, aminőt a rossz gyermekek szoktak kapni — korbács képében.

Elmondtuk, mert el kellett mondani azért, hogy szívünk a szent ünnepekre megkönnyebbüljön.

Nagyási hóbertban szenvednénk, ha azt hinnők, hogy e sorok feltétlenül az illetékesek kezeibe kerülnek — de teljesen kizártnak még sem tartjuk.

És, ha valami kedvező véletlen folytán mégis odajutnának, akkor ezekkel a jámbor kérdésekkel zárjuk: miért kell egy bűnökben fogant kormány kulturpolitikájának egyetlen jelentős és jó alkotását a kiábrándulás nyomán kelt országos reneszánsz által hatalomra jutott kormány kulturpolitikai exponensének rosszul folytatni és miért nem tud egy nem függetlenségi velleitáshoz, európai műveltségű főuri kultuszminiszter a reakció sötét bosszorkány-konyhájától — valóban független lenni!?

Művelt embernek nem lehet ambíciója az, hogy az amugy is szűk cipőben járók tyukszemeit letapossa; még mostán véletlennek is tekinthetjük e reakciós tyukszemtaposásokat — de jó lenne a további kellemetlenségek kikerülése végett — ha a nagytehetségű kultuszminiszter — a saját lábán járna, hiszen nincs szüksége reakciós mankókra.

Nagy Vilmos.

Molnár Testvérek

varrógép, kerékpár, grammofon és lemezek legnagyobb raktárában

Debreczen,

Egyháztér 3., a nagytemplom mellett.

Író angyal védjegyű Eufon tölcsernélküli, Pathé tűnélküli beszélőgépek és lemezek kizárólagos képviselője. Telefon 727. Kedvező fizetési feltételek! Szolid kiszolgálás! Külön technikai osztály és javító műhely! Telefon 727. Villanycsengő berendezését, évi jókarban tartását elvállaljuk.

Lökötés.

Irta: MÓRICZ PÁL.

Dely Mátyásnak, a hortobágyi állatorvosnak, az apró fekete erdélyi fajú lovak kedves lovai. Ezekből a szívós, okos, csinos lovacskákból tiztizenkét darab bogárkát rendesen istápolgatott Dely. Még akkor bőven termett széna a kövér Hortobágyon. A virágszagu legelőn jól eléledgéltek az állatorvos lovai is. Dely Mátyás este kiadta a parancsot és korán hajnalra a legelőről mindig friss felváltás lovakat hajtott hám alá a csikós.

Az 1862-ik esztendő tavaszán, gulyabeállítás idején, az egyik távoli gulyás-lányáról késő éjszaka érkezett a pusztai orvos-lakáshoz Dely. Este tíz óra után járt az idő. Gyönyörűen sütött a holdvilág. Még talán a halottak is megmozdultak a kunhalmok alatt. A tavaszi illattól mámoros bogarak zúmmogtak, a csikós, Isten tudja, hol, merre legeltetett már ekkor a tanyabeli lovakkal. Pedig Dely állatorvosnak ismét korán kellett indulni... Gyönyörű tisztán, fehérén sütött a hold, s mikor a kocsis kifogta a lovakat, Dely szólt az Andrisnak:

— Fiam, most csak csapd ki a bogárkákat. Csengőt is köss a nyakukba, hogy korán hajnalban rájuk találhassunk.

Alig mutatkozott fel a hajnalcsillag, a friss hajnali széllel együtt felneszelt Dely. Felkönyökölt a tanyaház előtti gyöpre terített subáról.

— Hé, András!... A lóért!

— Hallottam, uram, — a legény ásitozva lódult neki a pusztának, amerrefelé a lovakat kicsapta. Telt, múlt az idő s egyszer ahol jött a legény. Egyedül baktatott vissza. Zavarodottan jelentette:

— Orvos ur, kérem...

— No, mi bajod, he.

— Nem hallom a csengők szavát.

— Ejnye, — Dely Mátyás is iziben talpraugrott, elindult az Andris kocsisal csengőket hallgatni. Csöndes tavaszi hajnalon még a fűszál zizzenése is meghallszik. Dely orvos csengői meg éppen nevezetesek voltak zenésszavukról. Az állatorvos negyedmérföldnyiről is felismerte kedves hangjukat. Most azonban ketten is hiába fülelték. — Nincs, hát nincs! — Dely Mátyás lemondólag csapott a kezével, — no, András! elrejtették a két kis bogárt...

Persze, a korai menetel is elmaradt. Megvárták a csikóst, mikor napkeltekor itatáshoz behajtja a tanyabeli lovakat.

— Ugy vélekszem, hogy ez a mi csengőnk, — a bekötött szűrűből két csengőt huzott elő a csikós.

— Hol találjad, he?

— A gyepre volt letéve.

Némileg felvidult a Dely arcza:

— Ördög teremtette, akkor mégis becsületes gazemberek voltak azok. Amire szükségök nem volt, nem vitték el. Így tán majd a két bogárka is hazakerül?

Amde multak a napok, már egy egész hét eltelt, hír sem érkezett a bogárlóékról. Orvos Dely Mátyás végre is az egyik olyanfajta becsületes vendégbarát csikóst kereste fel, kinek a tanyáján a betyárok és más egyéb lócsiszárok sűrűn forgolódtak.

— Gazsi fiam, hiszen te...

— Igenis, tudom! Hallottam már a káreset felől, — azonban a csikóst a továbbiakról hiába puhatolta Dely, Gazsi csikós kitérőleg felelgetett vissza.

— Jól van no, legelőbb azt mondd meg, merre lehet Sós Pista?

— Hisz ha én azt tudnám, orvos ur, — hümmögte Gazsi, — node, utána nézek.

Ez a Sós Pista híres gavallér betyár volt. Kényes volt a nevére és becsületére. A kapcabetyárok bujtak előle. A Hortobágyon, a Nyíren, Hajduságon, Kunságon, Tiszamentén és fel a borsodi Bükkig ösmerték Sós Pistát, a daliás betyárt, aki véletlenül még aznap éjszaka előkerült, amely napon Dely Mátyás Gazsi csikósánál tudakolta. Deli, szokása szerint, ekkor is a tanyaház előtti gyepen hevert és a kitűnő hangvezető földön már messziről felösmerte egy magános hátuló dobogását. Mindjárt Sós Pistára gondolt és mindjárt Sós Pista szállott le a nyeregből:

— Dicsértessék...

— Mindörökké...

— He, András, — a betyár kiáltására a kocsis elvezette a lovat. Az állatorvos és a betyár ketten maradtak. Sós Pista kezdte: — Gazsi felől jövök! Már tudom, hogy a Mátyás bátyám két lovát ellopták valamiféle csavargó gazemberek.

— El biz' azokat, már a kilenczedik napja.

— Sohse törje magát, miattok, bátyám. Ha még a földhátán vannak vagy Magyarországból ki nem vitték őket, meg kell azoknak kerülni. Ha pedig kivitték, busásan megtérül a bogárok ára. Ezt én mondom, Sós Pista!

— Isten hozott, ecsém, — kezelt fogtak és bementek az orvos lakásába.

— Mátyás bátyám, — szólt a betyár, — éhes vagyok.

— Mit eszel, fiam?

— Éjjél után vagyunk, péntek is van, hát jó lesz egy csupor édestej.

— Jól van, öcsém... Ma sütöttek. Van jó puha kenyertünk is.

— Hál' Isten! Legalább kitűnő vacsorám, ebédem, meg früstököm is lesz.

— Hogy-hogy, fiam, Pista?

— Tegnap nagyon szorult a kapczám. Szoritottak azok a borsodi csendlegények és ha erre a polgári lóra nem

akadok, azóta kézrekerítettek volna, azonban egy párnak megadtam volna az utolsó vacsorát. Node, jobb így. Itt vagyok én is. Az a két, vagy esetleg három szegény ember is megmaradt a családjának. Ilyen az én életem, Mátyás bátyám. — sóhajtott a betyár.

— Hát meddig tart ez így, fiam?

— Azt én nem mondhatom meg. Ha kézrekerítenek: a tömlőcig vagy pedig véletlen halálomig, mert én már vissza nem térhetek.

— Van pénzed?

— Van annyi, amennyi szükséges. Nem tartozom senkinek.

Jóizü vacsorája végeztével lórapatant és Nádudvar felé vette útját a betyár. Jó, hogy sietett. Másnap reggel már a hortobágyi pusztán keresték a pandurok.

Ismét eltelt egy hét, még mindig nem kerültek elő a bogár lóék. Dely Mátyás tizednapra a Sós Pista látogatása után, mert hogy szombat este volt és vasárnapi pihenő következett, fedél alatt, ágyban aludt. Rövid álmu ember volt a hortobágyi állatorvos, már hajnalban korán felébredt és a tanyaudvaron körülnézni kiment. Az ólból valamiféle szöszmötölő zaj ütötte meg a fülét. A sötét ólba sietett, a hangról felösmerte, hogy a jászolnál a lovak rágcsálnak.

— He, András, — nagyot kurjantott az orvos, — gyujtsál mécseset. Miféle lovak ezek itt? — Közben Dely Mátyás maga is gyufát rántott és mindjárt megösmerte a két bogár lovát. A mécsvilágnál még inkább szemre vetette a lovakat. Meg voltak vasalva a lovacsákák. Sörényüket, farkukat is urimód lenyirták. Hasuk is megkarcsult, ám azért nem soványodtak le. Bogár lóék husz napig tévelyegtek az idegenben.

András kocsis a nyakukba borult. Csókolta, ölelgette a vidáman tortyogó, nyihogó lovakat.

— Ejnye, kesely, bogár! Beh ki vagytok kefélve. Ugyan, miféle urigyerek örülhetett néktek? Tessék már nézni, tekintetes uram. — András közben megtapogatta a kesely hátát, — ez még háti paripa is volt...

Harmadik nap délután vendége érkezett Dely Mátyásnak. Sós Pista gyalogosan kereste fel a hortobágyi állatorvost. Nevetett a betyár.

— No, Mátyás bátyám, ugy-e hozták a bogárékat?

— Haza ám! De hol a fenébe lehetek ezek?

— Azok igen jó gazdát szolgáltak, úgy kellett visszalopni őket.

— Hejnye, — a hortobágyi orvos megcsóválta a fejét.

A betyár nevetve folytatta:

— Két pestmegyei urfi vásárolta meg a bogárékat. Tudom, most sirva átkozzák azt, aki elkötötte őket...

A szalag királynál

szallag, csipke, keztyű, ridikül, arczfátyol, harisnya és párisi ujdonságokból állandó nagy raktár

Vida Miklós

nőidivatáruházában, Városháza épület.

A debreczeni egyetemről.

Sokan hozzá szoltak már e kérdéshez és ha összefoglalnók az e tárgyban megjelent cikkeket, csinos kötetek kerülnének ki belőle. Az új magyar egyetem, közelebbről a debreczeni egyetem felállításának problémájáról van már hatalmas irodalmunk, de még egyetemünk most sincs. Pedig magunkra csakugyan nem vethetünk követ, nem vádolhatunk e kérdéssel illetékesen foglalkozó városi előkelőségeink közül senkit sem hanyagsággal. Mindent megtettünk, amit csak megtehettünk. Tőlünk független tényezők sokoldalú befolyásai késleltették és késleltetik még mindig a harmadik egyetem felállítását. Ugy áll a dolog, hogy a mindenkori kormányok ezt az ügyet olyan darázs-fészeknek tartják, amelybe nem tanácsos belenyulni. Ezért dobták felszínre aztán a negyedik, ötödik, stb. egyetemek kérdését és a második műegyetem felállítását. Így legalább több város reménykedhetett; ami politikai-taktikai szempontokból kifogástalan fogás is. Azzal azonban nem vetettek soha számot, hogy a reménykedés nem tarthat örökre. Most már egész bizvást megállapíthatjuk, hogy a kormány támogatására aligha, vagy igen csekély mértékben számíthatunk. Mi nem vagyunk becézgetett, protekciós város.

Magunknak kell megteremtünk a debreczeni egyetemet. Itt a nagy alföldi metropolisban függetlenül, a saját erőnk-ből. Hiszen már eddig is olyan nagy sikertünk vannak e téren, hogy a legszébb reménységgel kecsegtethetjük magunkat. A debreczeni csonka egyetemet már jövőre fel lehetne állítani minden kormánytámogatás nélkül, a magunk erejéből. Talán annak az okos és már több ízben felszínre került terv megvalósításával, a teljes négy fakultású egyetemet is, hogy a már felállított theologiai, jogi és félig kész bölcséleti fakultás mellé negyedikül a gazdasági szakot állítanók, illetőleg kapcsolnók be egyetemünkbe a pallagi gazdasági akadémia egyesítésével. De ha így nem sikerülne is a teljes egyetemet felállítani, a csonka 3 fakultású akadémiainknak az egyetemi jogosult-

ságot megszerezni nem kerülne nagyobb áldozatokba. Itt csupán címről és jogok kiterjesztéséről volna szó, hogy a különböző képesítések doktori fokát is elnyerhessék a hallgatók. Egyelőre legfontosabb dolog a bölcsészeti fakultás folyamatba levő tovább fejlesztése, mert még csonka egyetemet is csak az esetben kaphatunk, ha ez a szak is teljes lesz.

Még egy nagyon fontos kérdést ajánlunk az illetékes intéző körök figyelmébe. Az akadémiaink ez utóbbi időben egészen elnéptelenedett. Miért? Mert a mi akadémiainkon még mindig kötelezők a kollokviumok. Így aztán elértük azt, hogy a debreczeni jogászok Kolozsvárra, Budapestre és Eperjesre iratkoznak be. Az utolsó két évfolyamon meg éppen alig lézengnek egy-ketten. Ezt az állapotot szükkeblőség volna fenntartani már csak a debreczeni egyetem érdekében is. Ne akarja az egyházkerületi gyűlés vidékies elfogultságból az akadémiainkat továbbra is középiskolai nivón tartani a szigorú előadás látogatási és kollokválási kötelezettséggel. Haladjunk e tekintetben is a fejlődés útján! Hiába hangoztatunk elcsépelet frázisokat a régi, osdi rendszer mellett, mindezt megdönti az a tény, hogy egyetemeken és akadémiainkon kollokvium már régóta nincs, és a látogatási kötelezettség (?) egyáltalában nem szigorú. Az idevaló budapesti és kolozsvári egyetemi hallgatók, különösen a jogászok csaknem mind Debrecenben tartózkodnak és csupán vizsgázni mennek csak Pestre, vagy Kolozsvárra. Hja, mert a létfenntartási körülmények nagyon nehezek. A szegény egyetemi hallgatónak nem csak tanulni kell, de élni is kell valamiből, ezért iratkozik olyan egyetemre, ahol ez elé akadályt nem gördítenek. Mit érünk most el tehát a kollokválási és látogatási kötelezettségi szigorúsággal? Azt, hogy ifjaink egyáltalában nem hallgathatják így az előadásokat, mert alig van idejük és pénzük, hogy még a szükséges vizsgái időket is az egyetemi városokban töltsék; ellenben ha itt, Debrecenben is lehetővé tennék nekik a beiratkozást, mégis csak inkább hallgatnák minden elfogultságuk dacára

is az előadásokat és e mellett rengeteg pénzt és időt takarítanak meg.

Kiszámíthatatlan lenne ennek a reformnak az eredménye minden tekintetben és áldásos hatásai mihamar mutatkoznának; a legfőbb dolog pedig az volna, hogy ismét népesek lennének akadémiaink elhagyott tantermei.

Vegyék jól fontolóra ezt a kérdést azok, akik szívükön viselik a debreczeni egyetem felállításának kérdését.

H A R C.

Irta: Vándor Iván.

Este hat óra volt. Lámpa még nem égett a szobában. Az utcáról az ablakon keresztül azonban bevetődött egy kis arany színű folt.

Odakint a december köde bált rendezett. Furcsa, áttetsző árnyék-legénykéek táncoltak a széllel és lenge ruhás szüzek lebbentek, arcukba hulló hajjal, a lámpák körül.

Az emberek pedig fáztak és siettek. Egy szép, szálas férfi sietett a többi felgyűrt galériu között, de ennek hiába tapadt a hajához a fehér nyirkosság, hiába vágta a nyakát, kezét, homlokát a hideg, nem fázott.

Egészséges, fiatal vére forralta a testét. Valami nagyon kedvesre gondolt a szűk utcában, hol a ködbe burkolt lámpák olyanok voltak, mint a tenger fenekén világító rózsák. Egy asszonyra gondolt, egy asszonynak a két szemére.

Két nagy, komoly, sötét szemre, mely elmosolyodik, amint ő meglátja és erre a mosolygásra, amely világít, melegít. Aztán két kis kézre, amely engedelmesen, puhán odasimul az ő kezéhez és egy fehér omlás ruhára, mely gyöngéden ölel körül egy karcsu, formás, asszonyi testet.

Könnyű kis nótát dudolt, amelynek szövege egyetlen név volt: Flóra. Aztán még jobban sietett, hogy hamarabb ott legyen a meleg, virágos szobában, hol a tűzzel szemközt várja az asszony, az asszony, ki nem az övé, aki senkié, de aki az övé lesz, mert egymáshoz vannak kapcsolva, ezer erős, szeszélyes érzés indával, melynek karjait nem tépheti szét semmiféle zivatar.

Mikor a ház elé ért, kissé meglepte, hogy sötét az ablak. Az ő lelkében nagy tűz pompa égett és az a kifejezetlen kívánság, hogy minden lobogjon, ragyogjon és sugározzék körülötte.

A sötét elkedvetlenítette. Ő valami nagyot akart ma. Megcsókolni ennek az asszonynak a szemét.

És látta a két hosszú, fekete szempilláit, amint lassan, félénken ráborult egy gyönyörű, ragyogó világra s ekkor az egész arc olyanná válik, mint egy égő ajku márványszobor. És ekkor ő ráhajol a balszemére... De miért nem ég a szobában a lámpa?

A lépcső azonban világos volt és barátságos volt két-három üres szoba is, melyen keresztül ment.

Aztán betoppant a sötét szobába, hol a szőnyegen két fényes foltocska kergette egymást, mint két ingerkedő kis macska. Az egyik az utcáról vetődött be, a másik a kályha fénye volt.

Nem mert belépni. Valami idegenség nyugtalanította. Mintha sohase járt volna még itt.

— Flóra, — kérdezte halkán, — itt van? Valaki ijedten megrebbent és kicsit föliskoltott.

Kovács Gyula és Társa

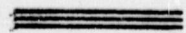
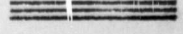
nődivat termei
Debreczen, Főtér 55.

(Hungária kávéház mellett.)

Rarácsonyi Occasíó

női felöltőkben, Divat bundák plüsch és szörme kabátok, leány és gyermek felöltőkboák, muffok. Costümök, pongyolák, színházi és esti köpenyek, divatszineken.

Csipke, selyem és szövetblousok dusválasztéka.

 Alkalmi vásár leszállított legolcsóbb szabott árák mellett.

— Maga az, Zoltán?

Zoltán még mindig nem látott senkit, de az az érzése támadt, hogy rosszkor jött. Hogy ő most fölvert, följesztett itt valakit; hogy ő most megzavart egy találgatást, hogy ő most madárfészekbe lépett és megölt egy — dalt.

A másik percben fölgyladt a lámpa. Flóra egyik sarokban volt lapuiva, mosolygott, örült, de nem mozdult, mintha valami odakötné ahhoz a helyhez, hol az imént oly jól érezte magát. És a szeme most idegen volt. Ránézett a férfira, de inkább keresztül nézett rajta. Tekintete átsuhant a falon, keresztül szelte a sötét éjszakát és beleveszett a messzibe. A távolban keresett valamit.

Zoltán körülnézett. Valaki van itt, — gondolta. Aztán kezét fogta. A Flóra ujjai életelen közömbösséggel pihentek kezében.

Valaki van itt, gondolta.

A szobában azonban rajtuk kívül nem volt senki. Csupán a Flóra ölében hevert egy félig becsapott szürke könyv. Beszétgettek. De ez furcsa, egyoldalú beszélgetés volt; félve röpködő, aggódva vergődő szavak, melyeknek aggódását nem kérte számon senki.

— Nagy dolgokról akartam magával ma beszélni, Flóra. De, úgy látom, ma nem jó időben... Valami elfoglalja. Nem is hallja mit mondok?

Flóra egy kicsit összeresztette.

A férfi úgy érezte, hogy ez az asszony most valahonnét, valakitől visszatért.

— De hallom. Beszéljen kérem tovább. Azt mondja fontos dolog?

Szeretetre méltó lélektelenséggel mondta Flóra ezt a pár szót.

— Nem érdekli, gondolta az ember és az arcára árnyék húzódott. Legjobban szeretett volna fölgrani és elsietni innen, de mégis maradt és ismét körülnézett.

— Valaki mégis van itt, — gondolta nyugtalanul és elhallgatott.

De ezt a csöndet, ami most támadt, nem szerette az asszony, mintha zavarta volna.

— Miért hallgatott el? — kérdezte.

Az ember tudta, hogy neki most beszélnie kell, hogy az asszony hallgathasson és foglalozhasson azzal, ami őt elválasztja tőle, azzal az idegenséggel, azzal a nyugtalanító láthatatlansággal, amely váratlanul közéjük telepedett. És belátta, hogy ilyen alkalmakkor legokosabb beszélni, mert a hallgatás marcangol, fáj, a szó pedig könnyebbülést szerez. És míg az ember beszél ostobaságot, össze-vissza, gondolkozhatik. Így tett.

Közben pedig erős férfiakarással akarta, magához szivni az asszony figyelmét. És akarta, hogy távozzék az az ismeretlen, aki elébe állott és elfedi őt Flóra elől. Az asszony mintha meg lenne ígérve, hallgatva, messze nézett egyre és körülötte két titkos akarat ütközött meg. Két erő harcolt, két tűz perzsel, két lélek viaskodott, két szempár villámlott és két szenvedély örvény lett.

Fél óra múlva Zoltán úgy érezte, hogy el-fáradt. Flórának a lelke éppen olyan messze volt most is tőle, mint mikor idejött.

Fölállott, hogy megy, de előbb tudni akarta, ki verte így meg? Ki a láthatatlan győztes?

— Flóra, — kérdezte — ki van itt körülöttünk?

Flóra meglepődve tekintett rá. Nem értette a kérdést.

— Kivel foglalkozik?

— Vagy úgy? Kicsit szórakozott vagyok, ugy-e? De, nézze, olyan érdekes, most kaptam egy verset. Rólam, hozzám írták.

Tehát egy vers, gondolta összeszorított foggal a férfi. Pár rimes szó, egy még eddig el nem gondolt gondolat, egy kis muzsikás vágy, egy kis szín, valakinek a szíve palettájáról, ez változtatta meg az asszony kedvét. Haragudott is, csodálkozott is.

Mi az a vers? Semmiség. Az tolakodott ide váratlanul. Egy pár sor írás, amelyet akárki tud írni, akárki, aki akar, én is, ha ilyen hazontalansággal foglalkoznék.

Merően nézett maga elé és azt gondolta, ő is fog szavakat egymás mellé rakni, finom, halk léptű szavakat, melyeknek kecses a mozgásuk, sóhajtoznak és pengnek és csengnek.

És most már ő nézett keresztül a falon, a ködön, az éjszakán és szavakat keresett, melyek gondolatba formálódjanak, amelyek szobák legyenek, mint ez az ismeretlen vers és amelyet ő ajándékozhasson Flórának.

Hallgatott és lassankint verejtékes lett a halántéka. Most megértette az asszony merengését, mely némán ezt beszélte:

— Minden szó az enyém ebben a versben, mert én juttattam eszébe. Minden érzés az enyém, mert az én lelkemen keresztül érezte. Minden, mit az én szememmel látott meg. És az a hatalmas, szeszélyes, kegyetlen poéta lélek itt pihent az ölemben, mint valami csodálatos, komoly madár, egy kicsit, egy percig csak. De a meddig nálam volt, az enyém volt, az enyém, az enyém csak és puha, csillogó pihéjébe temettem az arcomat, az ujjamat és hallgattam a szíve dobogását.

— Nehéz, nehéz, — gondolta az ember öszszevont szemöldökkel. Nagyon nehéz, akinek nem mestersége. A feketében én nem látok mást, csak feketét és a szavak mintha kipusztultak volna.

Nagy megalázkodás ereszkedett a lelkére és nagy elkeseredés.

Megvert az a csillogó madár, ez a fényes szemű madár, melynek a puha pihéjébe temette Flóra az arcát, — gondolta. Közben érezte, hogy szaggatja szét, hogy perzseli szét azokat a virágos indákat, melyek hozzá ölelték az asszonyt, egy láthatatlan ember lehelete.

— Jó éjszakát, Flóra, — szólott sápadtan.

— Már megy? — csodálkozott az asszony. Felállott és odanyújtotta a kezét. A másikkal magához szorította a könyvet.

Az embert erre a mozdulatra a féltékeny düh fogta el. Valami zümmögést is hallott. Gunyoros, kéjes, epedő, parancsoló hangokat, melyek megigézték a nőt.

Kísértettel küzdött, ez jutott eszébe haragosan és határozottan.

Jól van, szakadjanak egymástól el, de előbb megcsókolja.

És brutális mozdulattal magához szorította a messzire néző asszonyt. És a száját kereste. Flóra vergődött a karjában és úgy látta, hogy a nagy, gyönyörű madara felemelkedik és nagy szárnycsapásokkal eltávolodik tőle; úgy hallotta, hogy az a muzsika, melyet az imént hallott, lassan elenyészik és más forró, követelő, erőszakos zenével telik meg a levegő. A vére ritmikusan lüktetett. Kicsit szédült. — Aztán mosolyogva fölnezett. Most már meglátták egymást. A vers leesett a földre.

Debrecen szociografiája.

A vidéken élő tudományos munkásnak elég keserű a helyzete. A társadalom differenciáltsága és a tudományos munkamegosztás hiánya, de a tudományos segédeszközöknek és berendezéseknek is hiájával levés az oka annak, hogy a par excellence teoretikus problémák vizsgálata sokkal nehezebben, nagyobb munka rááldozásával megy itt, eredménye pedig könnyen érthetőleg mégis sokkal kisebb, mint — a mi magyar viszonyainkat tekintve — a tudományos és művészeti élet középpontját tevő fővárosban végzett ily munkásságnak. De másfelől a mi sajátos viszonyaink azt is érthetővé teszik, hogy a saját népünk élete sokkal inkább „terra incognita” előttünk, mint némely ázsiai vagy afrikai primi-

tív népé. Már pedig a magyar társadalmi tudomány összefoglaló munkássága, a jövő századok feladatkerébe tartozó ez a szintézis nem történhetik meg addig, amíg objektív, de tudományos színvonalon álló szociográfiai felvételeink az egész országról nincsenek. Ha pedig mi nem rendelkezünk sem a Carnegiek, sem a Solvayk, sem pedig az ő hozzájuk hasonló mecénások alapította nagy szociológiai intézetekkel, amelyekben a közgazdaságtannak, vagy a szociológiának tisztán elméleti kérdései vizsgálatára minden megfelelő berendezés készen áll, akkor természetesen, hogy oda kell nyulnunk anyagért, ahol azt közelebb érzjük s ahol a helyi viszonyokkal való ismerettség alkalmassá teszi ezt az anyagot — minden ily szociológiai intézet híján is — a tudományos, szinte mondani szeretném: laboratóriumi feldolgozásra.

Teljesen logikus így az a törekvés, mely a szociográfiai felvételeknek az ország legkülömbözőbb vidékeiről minél nagyobb számban való elkészítését a mai magyar társadalmi tudomány elsőrangú feladatának igyekszik megjelölni. S teljesen logikus, ha a dolgozókat a mi vidéki tudományos viszonyaink között is lehetséges, de egyszerűsített szükségzerű feladatnak látjuk. Több helyen hosszasan kifejtettem már ezt és csak ismétlésekbe esném, ha a szociográfiai felvételek jelentőségét újra meg újra hangoztatni akarnám. Csak arra hivatkozom, hogy a debreceni jogakadémián tartott szemináriumomban hallgatóimat már ebben az irányban vezetem. Ott végzett munkák eredményessége, de meg a szakkritika elismerése is teljesen meggyőzött arról, hogy helyes irányban haladok. Ahelyett ugyanis, hogy hallgatóim elméleti kérdésnek vizsgálatával foglalkoznának — amire nagyobb szabású képzettségük nem is lehet, hisz csak egy-két féléven át hallgattak társadalmi gazdaságtant — e szemináriumban Debrecen város mezőgazdasági, ipari vagy kereskedelmi üzemeinek leírását kapják feladatul s így megtanulnak tényeket megfigyelni, összefüggéseket felismerni s végül a jelenségeket értékelni is fogják. A múlt év folyamán így készültek dolgoztak Debrecen város községi üzemeiről, közlekedési viszonyairól, egy pár nagyobb gyártelepéről, egyes iparágak helyzetéről s így dolgozta fel egyik hallgató egy debreceni nagybirtok gazdasági berendezésének, termelési viszonyainak adatait. Didaktikai értéke az ily dolgozatoknak, azok kezdetleges volta dacára is elvitathatlan, s bizonyára sokszorta nagyobb, mint az általában két-három „forrásmunka” excerpálása útján készíteni szokott munkácskáknak.

De ez csak az egyik oldal. Ha

Csipkét,

esipkeszövetet, selymet és a legdivat-sabb ruhadíszeket, harisnyát és keztyűt legolcsóbban egyedül csak a budapesti

Csipke Áruház

SAS-UTCA 4. sz., Kölc. Segélyező Egylet palotájában szereshetők be.

Kizárólagos alkalmi vételek.

:: Naponta érkeznek újdonságok. ::

hallgatóimat igyekeztem Debrecen gazdasági alakulásával megismertetni, magának is kötelességemmé vált megismerni ezt az igazán sajátos várost, a maga naturálgazdasági, de más oldalon erősen fejlődő kapitalisztikus berendezettségével. Kell-e pompásabb terep problémák keresésére, mint ez a kálvinista Róma, a neve után szláv településből, folyóvíz nélküli homokpusztaság közepén létrejött agglomeráció, melynek erősen kidomborodó agrárjellege a maga extenzív mezőgazdaságával, legelőrendszerével, más városokénál sokkal nagyobb területű köztulajdonával, régi földközösségével még egy megelőző kor állapotait tünteti elénk s az előre törekvő merkantil és ipari jellegeket is nagyrészt e mezőgazdasági élet kapitalisztikussá alakítására korlátozza; kell-e ennél kitünőbb alakulás a szociológusnak, aki elég hozzáférhetőleg bírja követni visszafelé a vagyonok létrejövételének geneziséjét, akinek elég alkalmá van szemlélni, miként válik városossá csakugyan a „jött-ment“ beköltözők után ez a nagy alföldi falu-város, melynek polgársága a városi keretekbe még mindig csak külsőleges formák szerint tud beilleszkedni, de városi polgárságára való nagy büszkesége dacára sem városi elem. Kell-e érdekesebb hely ennél a városnál, melyet várfalak sohasem védtek, de a mely az opportunitás hasznos erényének gyakorlásával török és tatár, kuruc és labanc hadakkal szemben mindig megtudta magát védeni s a tavisztikus vonásként bizonyára át is örökölt valamit a multak alkalmazkodási képességéből mai lakosságára. Egy város, hol a kálvinizmus valósággal indelibilis bélyegét nyom annyi intézményre, egy város, mely a XX. században 42.000 holdat a pusztai romantika ősforrásául mutogat a délibábnal, a kanással meg a gulyással egyetemben. Kell-e ennél érdemesebb, vizsgálatra alkalmasabb téma?

Ez a gondolat vezetett már tavaly a Szabad Iskolában tartott ily előadásomnál s ez a gondolat vezetett a jövő félévben ugyanott többekkel együtt tartandó ily előadás rendezésénél. Talán sikerül majd a saját kutatásaim eredményét még e tél folyamán könyvalakban is nyilvánosságra hoznom s bizton remélem, hogy keresve sem találhattam volna úgy magamra, mint a társadalmi kérdések iránt érdeklődőkre nézve — amifentebb már hangoztatott vidéki viszonyaink között — érdekesebb és produktívabb témát Debrecen szociográfiájánál.

Dr. Kovács Gábor.

Liebermann Mór
könyvnyomdája
Debrecen, Piacz-u. 79.

Legszolidabb alapon álló elsőrendű
óra, ékszer, ezüst és drágakő raktár

KRÓNKA.

Az új vármegyeháza.

Régóta vajudik már e kérdés, oly régóta, hogy szinte-szinte már azt hitük, sohasem fog megszületni a kisgyermek, akarom mondani a nagy, impozáns, új vármegyeház. Na hát végre! A kormány is nagyon jó volt, segített lehűteni a vérmes reményeket és meghalványítani a fényes terveket. De meg aztán minek is Debrecennek egyáltalában vármegyeház? Nincsen itt már elég szép és impozáns középület, ami az állami hozzájárulásával épült? De bezzeg elkelve a szegény Bősörménynek egy ilyen portéka! És a bősörményiek egész komolyan vitatják ebbeli jogukat. Megszavaztatják a közgyűlést, vajjon csakugyan Debreczent illeti-e meg a megyeszékhely, vagy Bősörményt? És a bizottsági tagok szavaznak. Természetes, hogy a jó bősörményiek maguk mellett, ami ellen éppen nem lehet kifogásunk, annál kevésbé sem, mert az új vármegyeház csakugyan fel fog épülni, arról már igazán nem tehetnek a bősörményiek, hogy éppen Debreczenben. A tanúság az egészről az, hogy rossz szomszédság török átok. A bősörményiekre ugyan ezt nem lehet mondani, hiszen ők csak régi jogaikat követelik és nem veszekedtek, nem akartak egyenetlenséget. Megjegyezzük még azt is, hogy Debreczen városa megérdemelné azt, hogy ez új vármegyeházát ne itt építsék fel: tessék csak elgondolni azt a hajszálhasogató bölcsességet, mellyel a hatalmas Magistrátus utjában állott a dolognak és mindjárt elhiszük még az abszurdumot is, hogy Bősörménynek joga volt a vármegye székhelyet a maga számára elkövetelni.

Kitüntetett debreczeni tudós.

Bizony hálátlanok és méltányosság nélkül valók vagyunk mi magyarok azokkal szemben, akik legjobban megérdemelnék szeretetünket és bámulatunkat — az már régi dolog. Európai híri tudósaink lehetnek, akik hírt, nevet szerezhetnek a magyarnak külföldön és mi hálából észre sem vesszük aztán őket. Az már igaz, hogy egy komoly tudósnak más dolga is van és talán ez a fontosabbik, semminthogy az olcsó népszerűséget keresse. Egy szerény, visszavonult tudósunkat érte most nagy kitüntetés: Pápay Józsefet, a debreczeni főiskola tudós professzorját a helsingforszi finn-ugor társaság tiszteletből tagjai sorába választotta. Pápay József, aki a magyar tudományos akadémiának is tagja, európaszeri elsőrangú szaktekintély a finn-ugor nyelvészet, őstörténet és etnográfia tanulmányozása terén. A kitünő tudós nagy időt töltött Észak-Ázsiában, mint a Zichy-féle expedíció nyelvésze. Több nagyrészt munkája jelent már meg, amelyek német nyelven lefordítva is nagy sikert arattak. Pápay József ez időszerint a debreczeni akadémia bölcsészeti fakultásán nyelvtanár és éppen egy osztják-magyar nyelvtan és szótár

megírásával foglalkozik. A kitünő tudóst újabb kitüntetések csak serkenteni fogja nagyobb és fokozottabb munkásságra, amitől ugyancsak nagyot várhatunk és sokat remélhetünk.

Repülés mindenütt.

Igazán elmúlt már teljesen a csodák kora. Ma már semmi sem ejt bámulatba. Nem rég még mesének tartotta mindenki a repülést, hogy ne mondjak többet a francia tudományos akadémia is, és ma már minden kisebb vidéki város is rendez repülőversenyeket, sőt Szatmáron egyenesen egy repülőgépgyárat akartak létesíteni részvénytársasági alapon, a város támogatásával. Mindezek után pedig nem kell csodálkoznunk, sőt teljesen következetesnek találjuk, hogy Hajdunánáson is fellendült az aviatika. Fellendült, mert hivatásos művelőjére talált Berencsy Pál ügyvédjelölt személyében, aki *sajátkészítményű* Bleriot-rendszerű repülőgépet már be is mutatta a nánási közönségnek. Hogy akik látták a repülőgépet, azok szép eredményekkel kecsegtették a vállalkozó szellemű fiatal embert; az bizonyos, de hogy felszállt-e eddig és milyen eredménnyel, arról még nem szól a krónika.

A Csokonai-kör felolvasó ülése.

Zsufolásig megtelt a Royal nagyterme kíváncsi publikummal, akik türelmetlenül várták a felolvasó ülés megkezdését. Általában véve úgy vesszük észre, mintha a mi tunya városunk jobban érdeklődne még csak az irodalmi estélyek iránt is valamiképpel. Pedig a Csokonai-kör nivós, sőt előkelő irodalmi estélyei és délutánjai eddig is megérdemelték a látogatottságukat teljes mértékben. Hiába! mostanában kezd már megint divattá lenni az irodalom és ez a divat a nagy, komoly törekvéseket és meggyőződéseket is támogatja, erősíti. Mondom, ez az irodalmi láz nem veszedelmes, hamar kiheverhetjük, de áldásos következményei megmaradnak.

Nekünk nagyon tetszett a legutóbbi felolvasó ülésnek is a programja: amit csak adhat olyan sűrű egymásutánban Debreczen irodalmi élete, azt mind megtaláltuk. Komlóssy Miklós igen érdekes dolgokat olvasott fe Ingeron G. Róbert amerikai szónokról és szónoktól: minden szavából a rajongó elismerést és az angol irodalom alapos ismeretét, szeretetét éreztük és olvastuk ki. Gál Zoltán dr., a kiváló debreczeni poéta valóságos elragadta a közönséget végtelen közvetlenséggel előadott és megírt modern állatmeséivel; mindannyiok clouja viharos tetszést aratott. Két vendége is volt a körnek, Jókay Lajos és Maday Gyula dr.; Jókay Lajos pompás humoreszket olvasott fel „Vitéz Menyhért bácsiról“, kitünően jellemezve benne egy papuskormány alatt nyögő öreg tanítót és feleségét. Maday Gyula dr., az ősmert nevű költő egy pár bájos és természetes poemával kötötte le a közönség figyelmét. Miniket különösen újabb haladása: nyelvének ereje és technikájának fejlődése érdekelték. A hatásos versek különben valósággal frappirozták a közönséget.

Német a csatornázási vállalat.

Minket már igazán nem lep meg semmi. Sőt egyáltalában nem lep meg. Tetszik tudni, hogy egy érdekes kis titok derült ki legutoljára: Debreczen város csatornázási vállalata

Debreczen, Piacz-utca 41. szám
(Dréher sörcsarnok mellett.)

Eddig nem létezett olcsó árak!

Sándor Ármin

német. A Fried és Adorján cég nem csak idegen munkásokkal dolgoztat, de hivatalos levelezéseit németül végzi. Amit most itt irok talán önök el sem fogják hinni: Debreczen csatornázási vállalata német nyelvű beadványban kérte a debreczeni üzletvezetőséget valami ügyes-bajos dolganak a rendezésére. Német nyelven a debreczeni üzletvezetőséget. — Debreczen némes városának magyar csatornavállalata. Ez faktum. De hát sok minden megeshetik minálunk, ahol a közmunkálatokat csakis igaz érdem szerint osztogatják ki a vállalkozóknak. Mert hisz a Fried és Adorján cég tisztességes magyar vállalat az bizonyos. És végre is az nagyon egyéni dolog, hogy melyik nyelvet találja valaki alkalmasabbnak a hivatalos levelezésre Magyarországnak Debreczen nevű városában: a magyart-e vagy a németet? Ez izlés dolga. És izlés olyan sokféle van. És Debreczen csatornázási vállalata pedig magyar, tehát — németül levelez a magyar vasúttal.

A debreczeni villamos.

Felépült, vagy legalább is kis hijja van, hogy egészen felépüljön. Illetőleg, hogy fel ne épüljön. És ez a helyes. Nem kell hozzá kérem szakember, tessék megvizsgálni a mi villamosunk egész felépítményét. Kacagás jön az emberre, ha látja a toldott-foldott, ütött-kopott, istentudja hányfajfa sinkeveréknek a kinos zagyvalékát. Megtörténik, hogy a bölcs építkezési vállalat 30 méter hosszúságú pályatesten 3, sőt 4 féle rendszerű felépítményt csinált. Igazán elbámul az ember, hogy hogyan lehetett ennyi kevés szakismeret nélkül ilyen abszurd vágányhálózatot építeni. No de meg is lesz ennek az áldásos következménye, ha végre az első villamos megindul. Mert hogy mikor indul el, az még kérdéses. De meg fog indulni, és ez a fő.

Mi lesz a vízvezetékekkel?

És Debreczen némes városába pedig furni kezdének. És furának pedig sokáig szakadatlanul, amit bár sokan furának találtak, mert tarta a furás feltűnően hosszú ideig. És lassankint furának milliókat a kutakba a polgárság igaz öröme.

A furásnak pedig nem leve vége mindez ideiglen. Vajjon furandanak-e ezután avagy nem, annak csak az Isten, akarom mondani a Magisztrátus a megmondhatója. És halada pedig tovább a kutak furása békességgel. Víz pedig semmi áron sem jöve. Kelle pedig az ugynevezett ártézi kutakhoz veder számra hozatni a vizet, hogy a jámbor vízügyérek elhiggyék, hogy volna víz. Volna víz, de hogy vajjon hol volna: mindez ideig nem tudatják, de a furás, az nagy álhatatosággal halada tovább. Sőt gőzerővel halada tovább. Víz pedig nem jöve. Sőt az u. n. Köntös-gátakból merített víz megposhada a sok állástól és így leve a kutak víze lugizú. Furják pedig a kutakat mindez időszerint tovább. Vajjon meddig furandják?! Történe pedig már ilyen vállalkozás egy izben Debreczen némes városának a kárára. Kis hijja, hogy a híres-neves kufurók a a föld tulsó részén nem lyukadnának ki. De víz itt sem jöve. Kacagának pedig városunkon szerte-szét e szép hazában. Építenének pedig bosszuságunkra kutakat, melyekre ezen szavat írják: „Nem ártézi, mégis dolgot végzi.“ Vajjon elvégezendik majd a mostani ártézi olyan jól a dolgukat, mint a Magisztrátus a kufuró Törzs és Ormai céggel?

A „Közgazdasági Hirlap“-ból „Vasárnap“.

Tartozunk valamit az olvasóinknak bejelenteni. A „Vasárnap“ első száma már tulajdonképpen 22-ik szám, 22-ik száma a „Közgazdasági Hirlap“-nak. Tehát nem is egészen

ujszülött a mi lapunk. A „Közgazdasági Hirlap“ kibővített programját és így alakult meg a „Vasárnap“. Kérjük tehát lapunk hirdető és előfizető közönségét, hogy új, nagyobb szabású vállalatunkat fokozott mértékben támogassa.

Csintalan értekezések

a szerelemről, a házasságról és egyéb ballépésekről.

Irja: Csicseri Bors.

I.

Lapunk az irodalomban kétségkívül egy vagy több számot tevő organum lesz, (ez a nyájas olvasók támogatásától is függ) s mint ilyenhez illő, hogy korunk legkényesebb kérdéseire, aminek a szerelem, a házasság és egyéb ballépések — ne csak hozzá szóljon, hanem e kóros tüneteket kellőképpen megvilágítva a szebb és boldogabb jövőhöz vezető utat biztos kézzel ki is jelölje. Ezen felettébb hangulatos s majdnem vezércikk magaslapon tartott bevezetés után lássunk a dologhoz és figyeljük meg a szerelmes embert.

A szerelmes ember, — hogy régi hasonlattal éljünk — olyan mint a gyufa; mihelyt lángra lobban, elveszti a fejét. Ha pedig az embernek feje nincs, a többi része nem sokat számít. Ebben a tekintetben az ember ellentéte a pulykának; ennek ugyanis, csak a feje nem ér semmit, az embernek meg csak a feje ér valamit, bár sok esetben az is vitás dolog. A szerelmes embernek feje nem lévén, nem tud gondolkodni sem, vagy ha erre régi megszokásként mégis képes lenne, akkor bizonyosan helytelenül gondolkodik.

Az állatvilágból tán a süket fajd áll legközelebb a szerelmes emberhez. Ja! kérem, nagy dolog is az, mikor a kétlábú tollatlan állatra rájön a fészekrakás titokzatos vágya. A szerelmes ember mindent rózsaszinben lát, fülei csak a rózsára szálló szerelemittas méh döngicsélését hallják mindenütt, rózsáillata van szerinte még a sajtos makaróninak is, rózsaméz ize van a budai keserűviznek is, a legdurvább sárkefére is ráfogja, hogy rózsaszírom, ha sötétben tapintja meg és a legkellemetlenebb vérszopó állatkákkal tulontul telített nyoszolyában ábrándok közt szenderegve is azt dalolja, hogy „tele van a város akácfavirággal“.

Az öt érzék ilyen hibás működése folytán tehát teljes a szerelmeseknél a fogalomzavar.

A szerelmesek, mikor legboldogabban is, szeretnének szenvedni, meg

nem gondolva, hogy szenvedni ugyanis ráérnek még. Oh! hány szerelmes lenne hajlandó akárhány ép fogát kihuzatni az „Ő“ kedvéért.

Mikor távol van az imádottól, mindig a közelében szeretne lenni, s mikor közel van hozzá, akkor azzal keseríti, hogy ő elmegy. Az ellentétek csoportosulnak a szerelmesekben, csoda-e, ha nevetségesek!

Egy ellopott zsebkendő csak úgy önti magából a romantikát, arról a kis kacsóról, amely egész este szorongatta, arról a karcsu derékről, melyhez az őv odaszoritotta, a titkos örömkönnyekekről, melyeket felszárított — és nem ritkán arról az óriási nátháról, amely az angyali orrocskákat sem kerüli el!

Egy emlékül kapott hajfürtnek babonás erőt tulajdonítanak, hogy megvédi őket minden veszélytől és nem ritkán, sok bor ivás után még a mámort is a hajfürttel illatának tulajdonítják — holott a szesz az oka. A szőke fürtt — arany, a fekete fürtt — ébenfa, a vörös fürtt — a hajnal hasadása, pedig gyakran megesik, hogy a szóban forgó fürtt — einlag!

Egy véletlenül nálunk maradt félkeztyüt csóközönnel borítunk, hiszen az ő rózsaujjainak volt ideiglenes lakása, lázas képzelődésünkben érezzük a bársonypuha simitást, mely az ő kezétől származott, azokat a jelentőségteljes szorításokat, melyek szívünket hevesebb dobogásba hozták, azt a gyengéd legyintést, mellyel nem anyyira elrettentés, mint inkább biztatásként illette arcunkat, ha a megengedett határt túl akartuk lépni, de elfeledkezünk arról, hogy a kis kacsó legyintése idővel természetes pofonná fog fejlődni, hogy azok a bizonyos rózsaujjak körömmel végződnek, melyek a mi arcunk bőrrel fognak közelebbi vonatkozásba jönni. Minden szerelmes született építőmester, de csak egyfajta építéshez ért a légvár építéshez, ehhez aztán számtalan tervet készít, amelyek közül az életben egyetlen egy sem vihető keresztül. Nem az a célunk, hogy a nyájas olvasók közt levő szerelmeseket kiábrándítsuk, ilyen lehetlenségre nem vállalkozunk, de még ha tehetnénk sem tennénk, mert e szerelemre szüksége van a világnak, és közelebbről a magyar királyi állami adóhivatalnak, mert minden egészséges szerelem adóalanyokat termel.

Dr. FÜLÖP ÖDÖN ügyvéd
a „Gazdák Biztosító Szövetkezete“ ügyésze
irodáját Piac-u. 41. sz. megnyitotta.

Evokáció egy csillaghoz.

Csillag! e csüggedt órán, míg bánatok zilálnak,
A fogcsigorgatások bolygóján s reszketek,
Engedd feléd feszítnem, szédülön, reszketeg,
Lajtorjáját szegény emberfantáziámnak.
Örök fényed figyelve fenséges ős planéta
Oly jó most eltörpülöm s nagy búm, alázva, mérnem:
Mily halk s kis mozgolódás a roppant, égi térben
Szivem fájó verése s e lomha éji séta . . .

Lásd, szörnyű óra volt ez, forró könnyem kigördült
S zord vizióként láttam: sok fáradt, furcsa útam
Iszonyu tömkeleggé mint bogozódik rútan
S csüggedt csavarodással mily bús hurokba görbült,
Hol édes ifjuságom ájuldoz, szünő szívvél
S elhal . . . s már drága célig torz utak kusza bogja
Nem oldozódhat többé lendülön és ragyogva
Mint vig ösvényszalag, mely dús ormokhoz ível . . .

Ragyogj, nyugalmas, hús fény reménytelen s hazard
Utamra, ős tüzednél e sok, bús borzalom ma
Szeliddéfélszegül s úgy nézem torz halomba
Torlódot bánatim, mint ó, bizarr bazárt,
Hol, nyütt dobozok mélyén: sok-sok bús gondolatban
— Ó, lelkem régi lomja! lappang a halk halálvágy,
Az ócska, furesa krampusz s felszegné ferde vállát,
De fáradt már szegény s oly úntan s késve pattan . . .

Most, csillag, megszerettem, lásd árva és sötét
Éltem s komoly korongod a régi, égi csendben
Úgy nézem már tünődöm és békén s elpihentem
Mint nyugtató örök rend szép, égi hirnökét;
Most érzem: bús kis útam vezet még valamerre
És lágyan s édesen emeli elcsitult,
Fáradt lelkem a lét, mint álmos kisfiút
Halk, ringató anyák szelid és puha melle . . .

Csönd . . . csönd . . . Isten követje, nemes, arany jelenség,
Setét áhitatom most meghódol neked
S úgy emeli feléd, remegőn, szivemet
Ez élő és meleg és fájdalmas szelencét
Mely könnyek balzsamával s vágyak kincsével áldott,
Mint bizarr drágaságuk és furcsa füstölők
A mély, setét uton, mely Betlehem felé vitt,
A szent csillag fényében a szerecsen királyok . . .

Tóth Árpád.

Madrigal.

Szobám sötét, bársonylik a homály,
S melegen néz rám, mint mély szemek tükre,
Mint a Magác. Ó, ha jönne most,
Ha jönne most, ha jönne, lelkem üdve,
S szólnék: „Az est ma barna bársony, látja,
S nézze, mi szép magános gyertyám lángja,
Nézd, néze, aranytör a homályba ütve:“

És mondanám: „A lég kint tiszta kék,
Kék kristály kint az alkony, lelkem üdve . . .“
Szobám sötét s a szivem is sötét,
S most másra gondol s úgy ül szemlesütve.
És nem jön el. De ég szivemnek vágya,
Sötétben ég, magányos gyertya lángja.
Szép vert aranytör a homályba ütve.

Nagy Zoltán.

Ősz előtt.

Sóhajos szárnyu rithmusok,
Fehér virágú május-ág;
Örökre elszált szent titok,
Édes bolondság: ifjúság!

Nézz rám emlékek hús szemén,
Fodrozd meg fáradt lelkemet . . .
Bús éjbe bágygyad, húny a fény:
Az ősz közelg; — a köd temet!

Zivuska Andor.

Levél.

Merengsz e még a csillagokba olykor,
Ha lelkedre is csendes éj borul;
Megdobban e szived félve, titkon:
Ha egy-egy csillag lobbanva lehul?

Hiszed még, hogy szebbre vál az élet,
Megcsókol még halkan a remény? . . .
. . . Óh, hisz akkor százszor boldogabb vagy,
Mint, — hit, remény hajótöröttje: — én!

Zivuska Andor.

Versek.

Ha meghalok . . .

Ha meghalok . . . óh! mégis: éltem;
Lobogtam forró szenvedélyben!
Sok, amit tettem: oktalan . . .
De nem megyek el csóktalan:
Epedőn, vágyón — csóktalan!

Ha meghalok . . . óh! mégis: éltem;
Szerettem, hittem, vágytam: égtem!
S a sziv szent tüze egyszer él, . . .
. . . Jöhet az éj!

Zivuska Andor.

Schwartznál

a városházával szemben

mesés olcsó árban lehet vásárolni
**fegyvereket, revolve-
reket, acél órákat,**

valódi tajték pipák
és mindennemű
látyszerészeti cikkeket.

Arany János és Debreczen.

Írta: Kardos Albert.

I.

A magyar irodalomtörténet nem ismer realisztikusabb, jobban mondva realisabb költőt, mint Arany Jánost. Ha költeni annyit tesz, mint írni szem-nem látta, fül-nem hallotta dolgokról, mint elszakadni a földtől és a szférák honában csapongani, mint érezni, amit közönséges ember nem érezhet, akkor Arany János nem költő. Arany sohasem vett ajkára oly érzést, amely szívében nem lakozott, sohasem írta le azt, amit vagy amihez hasonlót nem látott, sohasem beszélt el oly eseményt, amelynek mását nem találta az életben vagy olvasmányjaiban.

Önként következik ebből, hogy ami Arany-nak a szívét nagyon meghatotta, amit gyöngé, de átható szemével élesen megfigyelt, amit átélt vagy megtanult, az mind erős nyomot hagyott költészetén. A szubjektív Petőfiről szinte közhellyé vált, hogy költeményeiből megírható az életrajza, hogy minden egyes műve élettörténeti dokumentum, de ne higgyük, hogy az objektív Arany költészetében ott nem található a magyar föld s kivált a magyar alföldi róna, a magyar ember és főképp a magyar paraszt, sőt éppen Arany Jánosról szokták mondani, hogy minden művén érzik valami egészséges földszag. Hiszen ő maga vallja, hogy őt, mint költőt ezerszál köti a hazához és hogy pusztá, elvont ideálról nem is tudna dalolni, (*Kozmopolita költészet*). Ugyancsak ő maga mondja:

„Mindig marad — ha a fejére áll is —
Önála valami vaskos, reális.“

Szóval Aranyra is áll Taine milieu-elmélete, az ő költésze is a környezet költésze.

Valóban nem volna nehéz kimutatni, hogy Arany lakó helyei miképp tükröződnek vissza költeményeiben, előbb a faluszerű Nagyszalonta és Nagykőrös a *Toldiban* és a *Családi körben*, a *csónka toronyban* és *Ágnes asszonyban*; aztán Pest, az ország fővárosa *Toldi szerelmében* és a *Pesti ligetről való énekekben*, a *Kozmopolita költészetben* és a *Hidavatásban*. Szinte csodálatos volna, hogyha Debreczennek, ahol ifjúkorának két legfogékonyabb évét töltötte és ahol később is meg-megfordult, ha éppen Debreczennek nem maradt volna nyoma Arany-nak a való benyomásokat visszaadó költészetében. Nem kell megerőltetnünk a szemünket, még az a híres, gögös debreczeni szem is könnyen észreveheti, hogy Debreczen mélyen belevésődött Arany lelkébe és onnan költészetébe.

Debreczenel Arany nem akkor ismerkedik meg, mikor 1833 november 1-én subscribál a kollégiumi törvényeknek és beöltözik tógátus diáknak. Debreczen régóta él már az ő képzésében. Kis gyermek kora óta tudja, hogy az ő szülővárosának gazdái és kereskedői évenként négyszer is fölmennek a híres debreczeni vásárookra, hogy ott lovat, ökröt eladjanak és mindennemű portékát vásároljanak; egyszer-mászor neki is jutott egy kis vásárfia, ha más nem, egy debreczeni kalendárium vagy ponyváról vett história. Mint iskolás fiú is jól látja, hogy a szalontai kis iskolába a debreczeni nagy kollégium küldi le az ő tanítóit, a

rektorokat és korrektorokat, de ugyancsak a kollégiomból jönnek le a legátusok, azok a deli termetű, ékesszólású ifjak, akiket nagy áhítattal és még nagyobb csodálkozással szokott ő is hallgatni a három jeles ünnepen és akikhez hasonlónak lenni — szíve legfőbb vágya.

El is éri szíve vágyát. A szalontai particula elvégzése után Debreczenbe jó nagydiáknak. Talán éppen az őszi nagyvásárra igyekvő szerző hozza be őt, hosszú vékony magát és kevés holmiját és mielőtt megnyílnak előtte a kollegium kapui, bizonyára jól körülnéz a nagyvásárbán. Ott máskor is megfordul, mert egy kis elemőzsiát leginkább vásáros embe- rektől küldhetnek szegény szülei s neki is jobban esik, de meg olcsóbb is szalontai ismerősökre bízni leveleit, mint a postára. Oda vonzza a hatvan-utcai temető is, amelyben korhadó fejfa, besüppedő sírhant alatt nyugszik Csokonai, mert még akkor nem néz a vásártérre sötét komolyan koldútt emléke *Vitéznek*, amilyennek „*Az elveszett alkotmányban*“ látja Arany a mi költőnknek 1836-ban felállított vaspiramisát.

Mélyen benyomul emlékezetébe a debreceni nagy vásár s mindaz, amit benne lát. Mikor több, mint 15 év múlva megrajzolja képét, oly hü, oly eleven az, hogy rögtön ráismerünk.

Értjük itt „*A lacikonyha*“ című költeményét, amelyet a költő maga is vásári képeknek nevez és amely, bár töredék maradt, hivatva van a valóságban mindinkább enyésző debreceni vásárnak emlékét soká fentartani. A költő szinte boszorkányos gyorsasággal vonultatja el előttünk a téli vásár jeleneteit:

Csillámlik a fagy, a hideg kemény;
Vacog a „szomszéd“ árulóhelyén,
Kezében a rőf táncol és remeg,
Hü gazdáját nem egyszer csalja meg:
Vigasztalás csak az, hogy a vevőt
Háromszor csalja meg, míg egyszer őt.
Most a lány arca s a mézbábos orra
Sokkal pirosabb, mint nyaranta volna;
Most János, a tót, méri sátorát,
Mehajítja sűrűn a telt csutorát,
A ponyva-árus a szabad ég alatt
Lehintett szalmán fel s alá szalad,
Gondolja: beh jó volna egy kemence,
Mely a vásárt befűtené egyszerre!
Csak úgy neveti őt egy sandaló,
Széles gyökérre vergődött kofa,
Ki a hidegnek alig néz oda,
Fűtvén bokáit bögre-kandaló.

De ha valaki ennek a majdnem megszólaló debreceni kofának sem hinné el, hogy a mi vásárunkban jár, majd rá ismer Debreczenre, a laci konyháról, mely különben is a költeménynek főtárgya akart lenni.

„Elül is ponyva, meg hátul is ponyva:
Sátorbul utcák: ez a laci konyha.“

Ilyen lacikonyhát csak Debreczenben látott a költő, csak itt hallhatott a fonatos soron egyszerre vagy hatodfél zenekart,

„Mely mind külön-külön nótát csinál,
Ugróst az egyik, szomorut a más,
Hallik toborzó, tus vagy áldomás.
Menjünk be, itt szokatlan élv kínál.“

Kövessük a költőt és nézzünk körül a sátorban, lássuk, ki a gazda és kit vendégel.

A sátor urnője Judit asszony akinek kezében abárló s aki

„Hurkát kanyargat a zsirtóba épen,
Kinnal görnyed le forró lábasáig,
Tokája mellig ér s melle a hasáig.
Bent, asztalánál, huga, egy teli
Képi menyecske, a bort mézeli . . .
Körötte vendég áll vagy ül padon,
Tréfáit üzve kissé szabadon,
De a menyecske nem durcás cseléd:
Egy kis tréfát, ha nem fájós, elért.“

Akiknek aztán bor és muzsika nagyon felhevítette a vérét, azoknak szűk a sátor, azoknak,

„ . . . vigalma vagyon
Kint a szurós, kemény fagyon,
Szironnyal himzett bő bundáikat
Sátorba hányták a hőség miatt,
Szellős ruhában járják ott kívül.
Egyik se fél, hogy megfázik, kihül;
Mert e faj egyszer kap hülést csupán
S nem lesz melege többé azután.“

A költő aztán leírja e vigadó magyaroknak, a természet e nyers, de nem izléstelen fiainak a táncát; de fájdalom e leírás és vele együtt az egész költemény félbeszakad, pedig bizonyára a magyar táncnak itt is oly mesteri rajzát kaptuk volna, amilyent Csokonaival vetekedve adott „*Az elveszett alkotmányban*“ és az „*Öldöklő angyal*“ című töredékében.

A debreceni vásárra később is rá-rágondol a költő. „*A hegedű*“ Szent Péterének is, a mikor Krisztus ellenére benézett egy utszéi csárdába, talán éppen a hortobágyiba, Debreczenbe igyekvő, a vásárra teher szállító fuvarosokkal gyülik meg a baja. A költő késő öregségében, Budapesten való laktában sem vesztí el szeme előtt a debreceni vásár képét.

Másod virágzása korából 1877-ből való „*A képmutogató*“ című énekes história, amelyben a költő a grófkisasszonynak és a szegény írődeáknak meghatóan szomorú szerelmi történetét adja a vásári képmutogató ajakára, aki így kezdi mondani valóját.

„Debreceni sokadalom!

Nézz e képre, halld meg dalom!“

A vásári énekes aztán sorban előszedi durván és ríktóan mázolt képeit s vesszővel mutogatja rajtok a gróft, aki „egy ingben“ dobhatja ki az írődeákba szerelmes leányát; majd a „kis kunyhóban“ is megférő ifju párt, aztán a kastély kapuján zörgető, hidegtől megvett rongyos asszonyt, akire kutyákat uszít a kérlelhetetlen atya; később ismét a gróft, amint a kopogató asztallal földidézett szellem leánya gyilkosának nevezi, aztán újra a kastélyt, amelynek legbelsőbb szobájába zárkózott a megzavarodott gróf, végül a kriptát, melynek kőlapjára megfordítva vésik rá a főuri cimert.

A költő bizonyára nem gondolta, hogy a debreceni sokadalomnak ugyanazon a terén, ahol a nép szemmeresztve nézte és szivszorongva hallgatta az ő vásári énekesének képeit és szavait, később is nagy tömeg fog összegyülni, nemcsak vásárkor, hanem estéről-estére, hogy gyönyörködjenek — a *moziban*. Mi azonban könnyen belátjuk, hogy az Arany *képmutogatójának* egyenes utódja a mozgó-

Debreczen legelőkelőbb
mulatóhelye az

Erdélyi Borozó

(Hunyady-u. 22. sz. a vasut mentén.)

Egész éjjel meleg konyha.
Női kiszolgálás.
Tulajdonos: Kálmán Lajos.

fényképszínház, bármely cifra nevet (Apolló, Olympia, Uranus stb.) vett is fő: magára.

II.

A debreceni nagy vásárt csak néha-néha járta Arany, a debreceni nagy kollegiumot pedig másfél évig lakta a költő. Ahol lakott, az ódon épületnek százados falai már rég leomlottak, nyoma sincs már azoknak a diákszobáknak, amelyekben Arany a száraz brugót ette és a könyveket még tán Csokonainál is mohóbban falta; legjobban a versköltőket, de szükségéből a prózát is.

Uj s régi könyvet, pamphlét, hirlapot,
A „Juhtenyésztést“, egyformán bevette,
Meg a vitázó dogmás vén papot;
A bibliát . . . merőben,
Smind, amit nyomtanak „ez esztendőben“.

A kollegium régi épülete eltűnt, a patriarchalis diák élet megváltozott, de könnyen feltámaszthatjuk a vén iskolát és az ifju tanulókat, csak vegyük kezünkbe a *Bolond Istókot*, Aranynak e félbemaradt, de így is nagybecsű verses regényét.

A költő Bolond Istók képében mutatja be magát, még pedig nem csak, mint könyvmolyt, hanem mint tanyázó vidám fiút. Ha társai hideg télen egy-egy pallót oroznak és vörösre fűtik a bádog kemencét és ha a karcos vinkónál valami fájós édes dalra gyujtanak akkor ő is ledobja a pedántságot, a nótába belevág átható *discantja* és nem egyszer maga is kirug.

A diáknak azonban tanulni is kellett; Arany is a napok nagyrészét tanító-termekben tölti, amelyek a kollegiumnak akkor még új, ma már ódon homlokzatában voltak elhelyezve. Az akkori diák-céfusok, kunyhósorok eltűntek, de az a terem, „a bagolyvár“, amelyben Arany 150-ed magával szorongott, ma is megvan; minden jel szerint az, amely a mai kollegium keleti portája felett a második emelet darabos-utcai szögletében „Zene-terem“ nevet visel.

Külsőleg-belsőleg nem sokat változott ez a hatalmas, de zordon helyiség, úgy hogy nem kell valami merész fantázia, hogy egyszer csak magunk előtt lássunk egy fekete tógás zászlórud soványságú diákot, amint hosszú természetével előre hajlik, hogy gyöngye szemével kisillabizálhassa a táblára irt *a—b—t*.

Természetes, hogy egy teremben 150 bagoly diákot, 17—18 éves kamasz ifjut a kollegium hirhedt szigorúságú törvényeivel is bajos rendben tartani s így könnyen megestek holmi furcsaságok. A szemléltetésre behozott ásvány, mire a 4—5. padba Aranyhoz jutna, száraz kenyérdarabbá, u. n. diákbrugóvá lesz; az is megtörténik, hogy mikor sorban nézegetnek a messzelátó csöbe, Arany mégoly erőfeszítéssel sem vesz észre semmit, mert valamely lurkó sipkát akasztott a cső végére. Azt sem csodáljuk, hogy ekkora tömeg ki-kifogott a gyöngébb tanáron, kivált az öregebbjén, de Arany még negyven év múlva is fölháborodva említi *Bolond Istókjában*, hogy egy ősz tanárát, egy agg Simeont, t. i. a nagyműveltségű a Debrecenen tul is híres Sárváry Pált, még ezt is kibögte a diák. — (II. ének, 63 versszak.)

Pedig a kollegiumi nagy tudósokról, a híres tanárokról csodás elbeszélések jártak a homályos termekben, a sötét folyosókon, a füstös diákszobákban. Hatvani Istvánról, a XVIII. század fizikai professzoráról, akit Jókai magyar *Faustnak* nevez, egész mondakör keletkezett, amelyet körülbelül Csokonai korában foglalt írásba Kazinczi Sámuel. A gyűjteménnyel, amely számos kéziratban kerengtet és a mely a Csokonai-kör ereklyetárában is megvan, bizonyára még a kollegium falai között megismerkedett Arany s a csodás elbeszélések közül — magától érthetőleg — az ragadta meg leginkább a figyelmét, amely diákokról szól s amelynek színhelye a kollegium, talán éppen az a bagolyvár, ahol egy félszázaddal később, ő is csüggött a tanár, éppen Hatvaninak egyik utódja ajakán.

E kollegiumi mende-mondából, a diák hagyományból lett Aranynek egy nagy értékű, művészi erővel megszerkesztett költeménye: *Hatvani*, amelynek eredetét maga a költő is a népmonda forrására viszi vissza. De mivé lett a monda nyersanyagja a költő formáló kezében? Érdemes volna apróra összehasonlítani a diák elbeszélést a költő előadásával, hogy ebből is kitűnjék Arany szerkesztő tehetsége és alkotó ereje. Elsősorban a csodálatost is mennyivel hihetőbbé teszi azzal, hogy a gonosz nem háromszor, hanem csak egyszer tart leckét Hatvani professzor helyett, de a diákok mindjárt ekkor észreveszik a lólábat és az „Erős várunk nekünk az Isten“nek viharoként zúgó hangjaival elűzik az ördögöt. Abban is mennyivel finomabb költői felfogás nyilvánul, hogy Aranynál az istenes ének harsogó szavára egy pillanat alatt eltűnik a kísértő, holott a mondában még az ének után is fogait csikorgatja a gonosz szellem s fenyegetőzik, hogyha ezt a praelectiót elvégezte volna, mind az övéi lettek volna. De Arany főképp avval teszi kerek egészzé a maga művét, hogy az eltűnt s tán már a pokol fenekén járó gonosz helyébe belépteti a valódi tanárt, a tudós Hatvanit, aki ördögi varázslás helyett

„Isten dicsőségül tanítja,
Mi a természet zára s nyitja?“

III.

Debrecenben Arany János — jól tudjuk — nemcsak Pallas komoly táborát, a kollegiumot lakta, hanem Thália könnyűvérű csapatának lenge zászlója alatt is szolgált. Tudjuk, hogy 1836 kora tavaszán minden anyagi vagy erkölcsi kényszerítés nélkül odahagyta a kollegiumot és felcsapott színésznek. Hogy mégis mi vitte a világot jelentő deszkákra, azt világosan kiolvashatjuk a *Bolond Istók* II. énekéből. Különös nyugtalanság fogta el, csodás ábrándozás szállotta meg a 19 éves ifjut, képzelete tündér-országnak festi előtte a színházat, úgy érzi:

„Büdös neki „Pallás“ vén laktanyája,
De a színháznál öröme napot,
Melyet Harmincados köz, vagy sikátor
Rejtett zugában ápolt N. szenátor.“

Szóval színész lett abban a színházban, a mely a régi Harmincados-közön a mai Batthyány-utcában, a hajdani Nánásy-portán

a mostani Sámly-ház helyén állott, amely helyet különben már évek óta szándékozik emléktáblával megjelölni a Csokonai-kör.

Arany debreceni színészkedése körülbelül két hónapra terjedt, de nem sok dicsőséggel járt. Híven megvallja ezt a költő is, úgy hogy legjobb lesz neki magának átadni a szót.

69.

Már másnap a szinpadra kelle menni.
Ez egyszer a nehéz, nem a szerep!
Mi az fényes ruhában megjelenni
És ott szavalni, mint a szélkerep?
De változaskor a székét betenni.
Ödöngni fel s alá, mint vak-vereb,
Hol már a pusztá *bennlét* megaláz:
Ez ám a csúfos, kínos lámpaláz!

70.

Volt olyan este, szóhoz is jutott,
Több volt ugyan a „schlagwort“, mint a szó:
„Értem“, „Befogtak“. „Tessék: a botot“
Ebből bizony nem alkot Garcilasso.
Szerencse, hogy segíteni jól tudott
Melodrámban, és, mint primo basso
Kótából a szót pontosan nyelé:
„Oh! (mint) so- (vár)- gok (fény) la-
(kod) fe- (lé).
(B. I. II. é.)

Arany még Debrecenben érezte, hogy a szini pályán lejtőre lépett, ingoványba tévedt, de a keserű csalódás, a hideg kiábrándulás csak akkor szállott lelkébe, midőn a debreceni társaság feloszlott és ő egy kóbor csapattal végig vándorolta a Nyírség homokját, a Szamos és Tiszahát sarát, míg végre Máramaros-szigeten búcsutlanul búcsút vett a szinpadtól, léha társaktól, olcsó kegyet kínáló társnőktől s az önvád kigyóitól marva Szatmáron, Nagykárolyon, Debrecenen át haza gyalogolt Szalontára.

Életének e rövid szakára Arany sohasem tudott a megbánás, a röstelkedés fájó és kellemetlen érzése nélkül gondolni.

Mily mérhetetlen külömbiség e tekintetben Arany és Petőfi között! Hányszor visszatér Petőfi ehhez az első szerelemhez, hogy sajnálja odahagyni a színházat! Mint híres költőnek, ünnepezt írónak is visszafáj a szive a festett világra, elzárt menyországra; színészbarátait még akkor is irigylő függetlenségükért, szabadságukért.

Arany sohasem tette többé lábát a szinpadra, szerette volna emlékezetéből kitérölni színészkedését, Gyulainak küldött önéletrajzába belefoglalja ugyan szini pályáját, de óhajtja, hogy Gyulai csak siklanék át életének e fordulópontján.

Az „Öszikék“ egyik legérdekesebb darabjában, a „Vándorcipó“ című költeményében, a melyben mintegy a *Bolond Istók* kiegészítéséül elbeszéli színészi korszakának a szomorú végét, a Szigettől Szalontáig való és hét napig artó gyaloglást, ebben a sajátos szerkezetű lírai művében úgy tünteti föl magát a költőt mint aki újra csinálta a tékozló fiú regéjét, csak hogy *ő nem vagyont, nem kincset pazarolt, hanem jövendőt, biztos állást légvár-ábránd s délábért*. Ez utjában annyira ránehezedett az elkövetett botlás sulya, hogy

Keztyü és kötszer készítésében specialista

Vitárius Sándor
a külföld első speciálistánál tanulmányozott

orvosi műkötszerész és keztyüs mester

:: Debreczen, Szent-Anna-utca 1. szám. ::
Május 1-től az Alföldi tak. pénzt. épületében

midőn égő homokban elérte Debrecent, kikerülte a nagy kollégiumot, amely úgy hátalt ki a városból, mint a számár a nyájból; félre-csapott a kollégium, a ránézve zárt paradicsom mellett egy utcán, melynek neve is „Csapó”. (Vándorcipó 11. versszak.)

Im a kollégiomnak leghiresebb két diákja, Csokonai és Arany, mindketten olyan helyzetbe jutnak életök folyamán, hogy bezárt paradicsomnak kell tekinteniök a korábban rajongva szeretett iskolát. Csokonait, a kicsapott diákot, büszkesége nem engedi, hogy a kollégiom küszöbén átlépjen, Arany a tudományos pályát a színészet ábrándjéért odahagyó ifjú, szégyenérzetből kerüli el az ódon falakat. A ballépése miatti röstelkedés — tudjuk — élte végéig elkíséri a költőt és talán belejátszott abba az elhatározásába is, hogy Nagykoröst nem cserélte föl Debrecennel, bár módjában lett volna; talán szégyelt ott tanárokodni, ahol diákpályájának maga vetett oly oktalan véget.

IV.

Költők városához hozzátartozik a kies környék, a természeti szépség, mint a díszes keret a képhez. Fájdalom, Debreczennek nincs Hymettosa, mint Athénének, nincsenek fejedelmi parkjai és fenyves erdői, mint Weimarnak és Jenának, nincs hőmpölygő Dunája és zöldelő Zugligetje, mint Budapestnek, de mégis van kárpótlásul Nagyerdeje és mellette terül el a nagy, a végtelen Hortobágy.

Aki poéta lakta valamikor Debrecent, az mind szerelmes volt a Nagyerdőbe. A város sara és pora, a polgárok korlátoltsága, a tudósok vaskalapossága, a debreczeni életnek egész prózaisága elől odamenekültek az óriás tölgyek árnyékos lombkoronái alá, a madárdalok bokrok közé, az ibolyától és gyöngyvirágtól illatos levegőbe, a szabad természetbe. Csokonai ott ismertette meg tanítványaival a természeti és természetfölötti örök erőket. Jókai ott leste el a magyar népelet kedves, derült jeleneteit. Szabolcska ott dobálta labdarózsaként egyik fától a másikhoz első szerelmesének, Piroskának a nevét. Még Szávay is ott húzódott meg — legalább egy ideig — a Nagyerdő alatt és gyönyörködött a zuzmárás fák téli báljában.

Arany nem lett volna költő, ha nem szerette volna a Nagyerdőt, hiszen ez az erdő jelentette neki a természetet, a szabadságot, az ábrándozást. Maga mondja, hogy

„... „ha egy szünnapra szert tön,
Ebédre vackort és kökényt szedett
S egész nap elcsatangolt a Nagyerdőn.
Olvadni fübe ha telepedett,
Nem olvasott, — csak egy mohlepte csertőn
A mikrokosmost, sürge hangyabolyt
Órákig nézte, amint föl- s lefolyt“.

Vagy elbocsátá lelkét ringatózni
Szellő fuvalmán, bólintó galyon,
Felhők futásával versent hajózn,
Hanyatt terülve egy partoldalon
Engedte önmagából kilopódn...“

(B. I. 47 és 48 v. sz.)

Télen is olykor-olykor meglátogatta az erdőt, de már nem csupán a természetért való rajongás vezette; a cétus számára fát — nyolc diáknak járt egy fél öl — vágatott és szállítatott; gyér köpenyegben keze, arca ég a metsző hidegtől, de szalonnát piritó társai közt csakhamar felejt a fázást és gyönyörűséggel hallgatja, hogy a visszhanggal miként perel száz fejsze és amikor ledől, ropogva hogy ágyúz a fagyvette tölgyfa. (B. I. 50 v. sz.)

A Hortobágyról azonban nem fest képet, említeni is csak egyszer említi, akkor is szó-lásformában:

„Lám! a kerégvágás milyen messze szalad
Hortobágyi kompnál mégis ketté szakad.“
(Jókai ördöge.)

E mellőzésből biztosra vehetjük, hogy Arany sohasem látta ezt a délibábos pusztát, mert akkor, szinte lehetetlen, hogy valamelyik elbeszélésének a színhelyévé ne tette volna, hogy egy-két lírai költeményébe bele ne vonta volna, mert akkor a gulya, ménes nem a kondoros, hanem a hortobágyi csárda mellett legett volna.

V.

Bármilyen híres volt a debreczeni nagyvár és a debreczeni vén kollégiom, maga Debreczen nem nagy tekintélynek és szcretetnek örvendett a XIX. század első felében, kivált az írói világban. A nyelvújítási és egyéb irodalmi viták nagyon elhalványították Debreczen dicsfényét, az *Arkádiai pör* és a Csokonai vaszobra miatti izetlenségek furcsa színben tündették föl a várost és a Petőfi „Uti levelei” sem gyarapították a civisek iránti rokonérzést. Debreczen csak akkor jelenik meg a nemzet előtt ismét régi dicsőségében, mikor 1849-ben helyet ad a menekülő országgyűlésnek, mikor nagytemplomában április 14-én elhangzik a trónfosztó nyilatkozat, mikor egy félévig a szabadságharc középpontjává lesz.

Debreczennek ez új dicsősége kisugárzik Arany forradalmi költeményeiből. Április 14-nek nagy napja őt is magával ragadja, ő is hirdeti a nagy célt: *teljes független szabadság*, ő neki sem kell más megoldás, mint: *dicső élet vagy halál. (Április tizennegedikén.)*

Megéneklé Arany a szökött katonát is, azt, aki a császártól szökött el, de nem azért, hogy bujdosó betyár, hanem, hogy derék honvéd váljék belőle; megy Debreczenbe és ott lesz Kossuth katonája, ország katonája. (*Rásüt az esthajnal...*)

Magasztalja a költő a *Bocskai-csapatot*, amely a hajdufiukon kívül főképp debreczeniek-ből állott és amelyre bizvást ráillett a költői hasonlat: *Ez az ősi vitézségnek virága. (Beállottam...)*

Érdekes megfigyelni, hogy a szabadságharc költői fényét nem Petőfi árasztja Debreczenre, holott ő itt élt közöttünk és itt írta leglázasabb forradalmi dalait, hanem Arany veszi lantjára Debreczennek szabadságharci nagy jelentőségét.

VI.

Igy tükröződik vissza Debreczen Arany János költészetében; meg van benne örökítve vásárja s Nagyerdője, kollégioma és tudósai, régi hírneve s új dicsősége.

S Debreczen mindezért az önzetlen szeretetért mivel fizetett a költőnek? Ha őszinték akarunk lenni, rút hálátlansággal, bús feledékenységgel. Arany lakószobájából nem őrzött meg egy darab téglát, egy széklábat sem, azt az osztálytermet, amelyben a költő tanult, talán meg sem tudja állapítani, azt a házat, amelyben színészkedett, nem jelölte meg emléktáblával; nincs a kollégiomon belül és kívül kő, érc vagy bármi más jel, — egy másodrendű utca nevét nem számítva, — amely csak távolról is figyelmeztetné a város polgárát vagy a jövevényt, hogy itt tanult, itt színészkedett, itt álmodozott a legnagyobb költőművész, Arany János.

A feledékenység annál feltűnőbb, a hálátlanság annál bántóbb, mivel Arany legméltóbb szellemi társai, Csokonai és Petőfi nem panaszkodhatnak hasonló mellőzésről. Csokonai- márvány és ércszobra, Petőfi budapesti szobrának gipszmása, a Csokonai születését és halálát hirdető emléktáblák, a Petőfi lakóhelyeit mutató felirások hangos szemre-hányással illetnek bennünket Arany elleni mulasztásunk miatt.

Szinte hallom, hogy Csokonai ércalakja mikép sóhajtozik: „Debreczen barna leányai, az én legnagyobb utódom, az engem fejfel meghaladó Aranyom lábaihoz miért nem hordtok rózsacsokrokat?” Mintha fülembé hangzanék Petőfinek a gipsz szoborból is harsányan kitörő méltatlankodása: „Akinek én korszorústól nyujtottam a borostyánt, akinek lantja húrjai versenyben égtek az enyéimmel, mért nem nézhetek szembe lelkem felével mért nem szoríthatom meg költőtársam becsületes kezét?” Úgy rémlik, hogy a kollégiomnak komor boltozatos folyosóján megmozdul Hatvani professzor töredezett sírköve és suttogva kérdi: „Mért nem látom itt a nálamnál sokkal nagyobb csodatevőnek a nevét sem ércbe, sem kőbe vésve? Akí nem ördögöt idézett, hanem hősoket, Etelet, Toldit, Nagy

Gazdák figyelmébe! Eredeti Melichár Unicum-Drill vetőgép csakis az, amely szabadalmazott új beál itókészülékkel van ellátva (csavarkulcs nélkül egy pillanat alatt beálítható)

Eredeti amerikai Johnston aratógépek (melyekből Debreczen és környékén 100-nál több van használatban.)

Kizárlaógos raktár Debreczenben

csakis Placz-utca 26. sz. Nagytrafik-udvar Ráhmer Sándornál.

Bächer—Melichár—Johnston gépgyárak fióktelepén.

==== **Legjobb szabásu, saját készítményü estélyi ingek** =====

Békés Lajos

elsőrangú úri divat üzletében. Telefon 304. szám.

Lajost támasztott fel, a bűvész tanárnál jóval dicsőbb művész tanítványnak a képe mért nem lebeg körülém."

Csokonai sóhaját, Petőfi méltatlankodását, Hatvani professzor suttogását — azt hiszem — mások is hallják. Meghallja a Csokonai-kör, az ősi kollégium, Debreczen dúsgazdag városa s én bizva-bízom, hogy rövid idő múlva Debreczenben is méltó emlék fogja hirdetni Arany János dicsőségét. Budapest, Nagyszalonta, Nagykőrös után Debreczenben is művészi szobornak kell emelkednie, hadd olvassa róla ország-világ a debreczeni magyarságnak tiszteletét és háláját a debreczeni kollégium leg-híresebb diákja, a magyar irodalom legművészebb költője iránt.

Sakk! a világnak.

Irta: *Wespertilió.*

Mi a célja annak, aki valami komoly dologról ír? Az, hogy eszméit terjessze: agitáljon. Ki a jó író? az aki írni tud, vagyis akinek a fáradsága gyümölcsöt terem, mert a mag, amit elvet, kikel. Az irónál két eszköze van a hatásnak: a tartalom és a forma. Nem is jól mondtam: a forma és a tartalom. Az ész fogékonysága mindig többé-kevésbé az érzelem és kedélyvilágtól függ, aki rá hatni akar: először ezt kell megvesztegetnie.

Az én írásmodorom, amit én tűztem ki követendő például magam elé: különös, de érdekes forma. Van benne valami ledér könnyelműség, a formások bilincseitől való irtózás, valami szabados felületesség, ami engem meghódított. Felment attól, hogy a tárgy feldolgozásával az ember valami egységes egésze törekedjék, tág teret enged az epizodikus kirándulásoknak, olyan embernek való, aki maga se tudja mikor leül, hogy miről is fog írni. Rap-sodikus töredékből áll az egész, amiket lazán tart össze egy alig észrevehető fonál.

A töredékeknek azonban egy-egy befejezett egésznek kell lenniök és a fő sajátosságuk az, hogy a szomszédosok feltétlenül szorosan összefüggjenek, bár a tizedik szomszéd esetleg már semmi kimutatható atyafiságban sincs az elsővel.

Mi ennek a haszna? Az, hogy az olvasó nincs a tárgyhoz kötve, együtt kalandozik az íróval és mikor egy-egy mellék csapásról az országuttra visszatér: mindig hoz magával egy-egy olyan új érzést, ami megnyugtatja az iránt, hogy nem tévedt el, mert hiszem jó irányban haladt eddig is.

Ámde az ilyen mellékutakon való kalandozás mindig avval jár, hogy hosszabb utat járunk be, mint ami éppen szükséges és így gondolkodni kell arról, hogy ez a fáradság meg is legyen könnyítve. Nyujtson valami olyat, ami az országuttról nem lett volna meglát-

ható. Hányszor térünk le az egyenes utról fáradságos ösvényre egy kis kaland kedvéért. És aki így utazik, nem csak azért utazik hogy menjen, hanem mert élvezni és tapasztalni akar.

Egyetlen egy elv kormányozza az egész világot: az erő elve, nemcsak fizikai, de morális tekintetben is. Aki erősebb, az hatalmasabb és a gyenge feltétlenül alá van vetve az erősebbnek. Ezt mutatja a világegyetem minden relációja úgy az égitestek, mint a porszemek között.

Minden, ami létezik egy bizonyos mennyiségű erőkapitálist képvisel és az élet ezen erőkapitálisok folytonos, sohasem szünetelő harca, ahol mindenki magát akarja érvényesíteni. Minden érvényesülés más, vagy mások érvényesülésének a rovására történik és ami nekem jó, másnak többé-kevésbé rossz: és így a jó és rossz, erény és bűn ép úgy nem létezik, mint ahogy nincs hideg és meleg.

Az életnek úgy az égitestek, mint a porszemek világában semmi célja nincs. A világok épúgy elhalnak mint az ember, ha belőle az a bizonyos erő kapitális, az a helyzeti erély elfogy. Kétségtelen, hogy volt élet a Holdon is, most már nincs, mert belső ereje kihalt. Ez lesz a sorsa mindennek a világon. Élni addig, míg élni lehet. Ez is egy természeti törvény.

Az élet folytonos harc a környezettel és létjoga csak annak van, aki ebben a harcban érvényesülni tud és így az önzés nem bűn, de hódolás a legfőbb törvénynek, tehát ha szó lehet ilyenről: erény.

Minden állat úgy van alkotva, hogy a léte fentartását más állat vagy növény elpusztítása által képes megszerezni. Megezi a magánál gyengébb szervezetűt, de megezi az erősebbet is, ha valami módon szerét ejtheti. De ez már nehezebben is megy, ha maga nem bír vele: társat keres. Sok lúd disznót győz.

Az erők összegyűjtése a közös védelemre az erősebbek ellen közös támadásra: a társadalom alapelve. Jog, törvény, igazság - a gyengék szövetsége az erősebbek ellen. Kötelezi a gyengét, aki csak ezen szövetség oltalma alatt képes megélni, de abszolút nem kötelezi azt, aki erre a védelemre nem szorul. Azonban a gyengék szövetsége mint ilyen ismét erősebb az egyes egyénnél és így a büntetés a társadalom részéről szintén jogosult, de nem megszégyenítő. A moral a természetben legfeljebb méltányosság lehet. Ne akarj a más rovására többet megszerezni, mint amire szükséged van és lehetőleg úgy szerezd azt meg, hogy az ő viszo. nyaihoz mint létminimumhoz ne nyulj.

Az erős a gyengének természetes

ellensége. És a gyenge az erőset istentelennek, rossznak, bűnösnek tartja. És mit látunk a természetben? A természet a lehetőségig minden gyengét felruház az óvakodás eszközeivel, védelmi fegyvert ad a kezébe, akár irtó szerszám, akár a külső megjelenés szi, ne alakjában: és az erősebbet viszont szinte utasítja az által, hogy figyelme-sebb, eszesebb, ügyesebb legyen.

A védekezés tehát nemcsak szükséges, de kötelesség is minden ellen, ami nálunk erősebb: legyen az egyén, vagy a gyengék szövetsége a társadalom, aki vagy amely az ő felfogása szerinti valamit akar megtorolni. És így a rabló, aki ellene szegül az elfogatásnak, teljes joggal ütheti le azt aki őt megtámadja. És nem bűnös az, aki az erősebbet kijátsza: legyen az ismét egyén vagy a társadalom. Bűnös csak az, akit megfognak.

Hegyi beszéd.

Velem is megtörténik, mint annyi más öntudatlannal, akik kapaszkodnak felfelé az élet hegyén, hogy egy pillanatra a csúcson érzik magukat — mielőtt buknának lefelé a halál mélységei felé. Ki mondhatná meg, hogy a csúcson vagyunk-e csakugyan? Az a kör, amit beláthat szemem, az én számomra talán a mindenség és másnak csak egy cseppecske. Mindegy: a lényeg az, hogy én mit gondolok látni. Ez az élet igazi ismerete. És pedig mindenki számára úgy, ahogy gondolja. Fent vagyok a magasban. Körültekintek. Ugy gondolom, most már ősmerek minden mélységet és magasságot.

Forog, tűnik, él-hal körülöttem minden rémes össze-visszaságban, csodás kimért rend szerint. Körültekintek. Ez a zűrzavar, ez az összevisszaság az én szememben, valami természetes, de nekem természetfölötti hatalom kifolyása. Megfejtteni gyarló hozzá az eszem, gondolkozni akarok rajta: képtelenség. Belényugszom a változhatatlanba. Mi csak fogalmakkal bibelődhetünk. Ön lelkünk alkotta dolgokon kívül semmit fel nem foghatunk. Ember, ne vágyj lehetetlenre. Ha magammal foglalkozom, ha elemzem gondolataimat, érzéseimet, ha belébámulok abba az összevisszaságba, ahol az agyvellő idegszájai a legfinomabb sejtecskében végződnek, akkor sem cselekedhetek másképp.

Az élet igazi bölcsessége magunkból indul ki mindig. Ha létezőnek vesszük a boldogságot, mint pillanatnyi érzetet, akkor látjuk legjobban az egyéni mindenhatóság vaskövetkezetes megvalósulását mindenben és mindenütt. Kár, hogy csak egy pillanattig tarthat ez a lelkünk legbelsejéről induló folyamat.

Minden, minden én körülöttem forog. A világ, az emberiség, a mindenség végtelen létezője mind az én kedvemért jött létre: megfordított gondolkodás, de az én egyéni szempontomból helyes. Düljön össze minden, ami nekem ellenszenves, vagy közömbös — azért én boldog maradhatok. Mi a mindenségbe az én létezésem, vagy az én nekem magamnál is kedvesebb lény élete? Nekem a mindenség — és általánosságban csak egy porszemecske.

Királynak érzem magam az élet hegyén. Királynak, mert tudom, hogy az vagyok; annak születtem, vagy azzá küzdöttem magam: mindegy. Bibor-bársonyok között elhagyott koldus lehetnék fejedelmi trónusban, de igazi király lehetek az árokszélén is mindenkitől megrugva, elhagyatva. Mert önmagamat tőlem független tényezők semmiféle irányban sem nem kisebbithetik, sem nem nagyobbíthatják semmiben. Felékesíthetnének mindennel, adhatnának hatalmat, kincset, szeretetet — boldogtalannak érezném magam hitványságom tudatában. De így nagynak, nagyon-nagynak: mert jól érzem kicsinységem, gyengeségem.

Most úgy látom, hogy az élet hegyének a csucsáról tekintek alá. Azt hiszem, hogy most mindent látok, azt hiszem, hogy elérkeztem az élet igazi ösmeretéhez. Szinte isteninek érzem öntudatomat fellángolni. Sohasem rejtett finomsággal tárul elibem minden titka a mélységnek és magasságnak. Minthogy ha megoldottam volna a lét minden kérdését, akkor, amikor már szinte nem tudok, vagy nem akarok élni. Mint kártyás, aki azt gondolja megfogta a szerencsét, felfedezte a véletlennek látszót — de már tovább nem játszhatik, mert elveszítette mindenét.

Ugy állok itt az élet hegyén, mint egy király kihalt országában. Lábam megaranyozza a kelő napsugár aranya, csapzott fürteim összekuszálódnak a kora éjszakával. Boldogtalan, elhagyatott én! Ki emelkedik fel hozzám, hogy megösmerte nyomorúságomat?! Csak gondolataim kóvályognak riadt saskeselyükép körülöttem. Miért nem születtem boldog koldusnak, együgyűnek, szegénynek. Rettentő ez az elhagyatottság. A magasságoknak ilyen a magánya. Egyedül vagyok itt; tépdeselem keblemet és szívem vérével pirosra festem az egész világot. Elgyengülök egészen és alattam oly rettentő mélység tátong. Visszaborzadok, hideg járja át minden tagom, szédülni kezdek. Megszédített a magasság, ahová felkusztam. Most bukom lefelé. Bukom le a sötét, ásító szakadék mindent eltemető örvényébe.

Sylvester.

Valami az öngyilkosságokról.

Különös ez a mi beteges társadalmunk: olyan mint egy nagy ideges gyermek, akinek kiszámíthatatlanok és egyuttal beszámíthatatlanok is a tettei. Hogy miért jutnak éppen az öngyilkosságok az eszembe mikor erre gondolok annak is meg van a maga magyarázata. Statisztika bizonyítja, hogy éppen a mi földünk a legjobb melegágya a legkülömbözőbb formájú öngyilkosságoknak, Erre mifelénk kérem mindenki öngyilkos! Nem is számítva az öngyilkossági okok közül az úgynevezett „elfogadhatókat“, mikor valami nagy-nagy tragédia kergeti ezeket a szerencsétleneket a halál karjai közé, — napi renden vannak olyan esetek, mikor semmiféle más okát nem találjuk az Élet elől való nyugszókésnek, mint a beteges közszellemet, vagy jobban mondva öngyilkossági divatot.

Igen, divatja van most az öngyilkosságnak. Hanyat-homlok menekülnek nagyon sokan a Nirvána felé. Sok, nagyon sok okkal magyarázhatnám ezt a betegséget, bőven kitérve érdekesebb fajaira és fázisaira: de én csak egy figyelemreméltó körülményről akarok, jóformán csak ötletképen beszélni. Teszenek csak kérem figyelmesen átolvasni a lapok hasábjait, mit találunk ott elsősorban a rendőri riport szennyel és vérrel megirt sorai között? *Öngyilkosságokat!* Öngyilkosságokat elsősorban és öngyilkosságokat mindenütt, kicirkalmazva, kiszinezve az esetet, siratva a szegény áldozatot a riporteri nyelv minden költőiességével, hogy aztán a gyengeszívű cselédleányok, szerelmes kereskedőlegények és romantikus varróleányok megkapják a maguk szellemi táplálékát. Már pedig kiknek a sorából kerülnek ki az oktalan öngyilkosok? Ugy-e, hogy csak ezeknek a sorából! Hát itt ki hibás? Szegény sajtó,

miért is bántjátok! Hiszen csak nem hallgathatja el egy-két hasábnyi keserv nélkül hogy a szomszédék Julcsásjaszerelmi bánatában felhajt a marólúgból? Egyik ok szüli a másikat és néha az okot nem lehet megkülömböztetni az okozattól. Így vagyunk a sajtó által világgá kürtölt szerencsétlen öngyilkosságokkal és magával az öngyilkosság tényével is. Az a szegény félművelt ifjuember vagy leány elkeseredik — és ki ne keseredne el a mai ideges, túltengőn izgalmas időben — természetesen, hogy mindjárt a napilapok rendőri hireinek a hősére gondol. Lugot iszik, főbelövi vagy felakasztja magát. Bizonyítja e tétel igazságát különösképen a mi vidékünk, ahol az ujságolvasás rohamos terjedésével rohamosán nő az öngyilkossági esetek száma is.

Hogy a vidéki sajtó nagy része mennyire visszaél az olcsó népszerűségre való törekvéssel, azt megvilágítja a következő esett. Egy pár évvel ezelőtt lengyel vendégek érkeztek Budapestre. Az egész ország lázban égett a magyar-lengyel barátság eszméjéről. Az ország fővárosának összes lapjai magyar és lengyel nyelvű vezércikkekben üdvözölték a vendégeket. És mi történt mi nálunk? Egy pár nap múlva, a fővárosi ünnepeltetések után lerándultak a lengyel vendégek az ősi Debrecenbe, megakarták látni a magyar tradíciók fészket és szivni akartak egy a Hortobágy levegőjéből. Lapjainkban 3-4 soros hírek jelentek meg róluk, természetesen közvetlen közelökben másfél öles cikkek egy szerencsétlen csizmadia legény szomorúan tragikus öngyilkosságáról. Hja, mert fő a helyi érdekesség! És ki ösmerte a lengyel vendégeket Debrecenben? Vagy helyiérdekű dolog és helyi lapba való-e a magyar-lengyel barátságról cikkezni?

Sigma.

Atlasz terhe.

Már napsugár sem csillan a fojtó, néma ködbe,
Betakar, tébolyit: szürkeséggel főd be.

Az Érzés-erynisek lelkemben gyilkos odut vájnak,
Mért születtem nagynak, ily koldus-királynak?

Minden csak engem sujt, az én lelkem terhe,
Istenem, miért vagyok ennyire leverve?!

Nincs vége a Gond-furiáim tette fájdalomnak;
Mik embert kinoztak, most mind engem nyomnak.

Mindent, mindent csak én tartok vállamon;
Ezért görgök porban, nem lehet szállanom.

Ez a Gond élni sem enged, halálba se hajszol;
Gyötört szemem elé vad rémképeket rajzol.

Oh jaj nekem, ezerszer is a nyomorultnak
Parány öntudatom tengerébe fultnak!

Szegény beteg Atlasz, vajjon meddig bírod,
Eloszlik-e a köd, lesz még hajnalpirod?

Nem születhetett élő agyban még olyan pokol,
Botor óriás, mint melyben a Vágyad haldokol.

Mit tudom én a Hatalom rettenetes tervét,
Hogy vállaimra rakta a világnak terhét!?

Én bünöm! Mért voltam oly botor és büszke
Most hadd égessen a fájdalom üszke!

Azért adott a végzett ily rettentő erőt,
Hogy porba tiporjon engem a vakmerőt!?

Csak a tudatomnak mulnék el a léte;
És ihatnék egyszer hüs vizedből Léthe — —

Voith György.

Csokonai feltámadása.

Mi itt mind szeretjük Csokonait. Azóta nem volt költőnk, ki Debrecen határát csak érintvén is, ne kötözte volna a lelkét strófákkal Csokonaihoz. Mikor szobrát állították, valahogy meszebb volt az emberektől, az irodalomtól, mint ma, jó századévvál halála után. Az új irodalmi iskola keresés — kutatás vágya talán, mely, mint az új nemes, őseket keresett, újból és magasabbra emelte Csokonait szemünkben. Az idők és a távolság ködében még csunya arca is megszépült s báberre hajdan hűvös homlokát gonddal mintázták magasra és fehérre művészek. Pesti mulatóban, cifra és kacér rokolyát öltött nóták közé be-be libent a Csokonai dalok nyugatian magyaros otthonkájá, már csak igen csinyján sujtásos dolmányá. Pesti kisaszszonyok hallgatták fátyolos szemmel Csokonai és Lilla százesztendős történetét. A rococó és biedermeier különös szeretete, talán divatja, újból és újból élénk varázsolja a Csokonai elgondolt milieujét. Bár írásai ma is alig hozzáférhetőek, mert vagy öreg fóliánsok sűrűn nyomtatott avittas lapjai őrzik, vagy cirkalmas és hideg diszkiadások, mégis modern költőink jobban ősmerek sok versét, mint például Vörösmartyét.

Csokonai első nyitott igen fáradt vérű kezével új ajtókat. Dalai előbb készültek meg a Himfyénél. De földszintes házú és sik földű város: Debrecen, kapuira mindig öreg, irdatlan závarokat vert föl, hogy ne egykönnyen nyilhassanak ellenségnek, töröknek, bajnak-vésznek, gondolatnak. Ami magot messzeföldről hozott a szél, csak akkor vert igazán gyökeret, ha hosszú magyar nyarak égették.

Csokonai nekünk több mint költő: szimbolum. Azon bolthajtások ivelnek a mi dombos koponyáink felé, ugyanazon sulyos, nehéz bolthajtások, melyek Csokonai lelkére nehézkedtek. Nagy, rengeteg thékák most is görnyedeznek holt igazságok jól bekötött bibliáitól. Itt a théka, mely csak színre-szemre az, fordítunk egyet titkos sarkán s háta megett bagolyvár — fülke: Hatvani professzor laboratóriuma, rejtett dolgozó szobája mely ma Csokonai kéziratait rejtegeti. S van valami hasonlóság a fizikai babonák ellen küzdő Hatvani s az ósdi gondolkodás babonái ellen küzdő Csokonai között.

Ugyanott rejtőztek lesve-lopva irt könyvek szabad gondolatok eldugott kincseivel. Mindezek Csokonai nagy, csúnya arcára árnyékokat rajzoltak s szemébe rejtelmes tüzet loptak, Imé, itt járt a Nagyerdő fái alatt, Rousseau és Voltaire tanítványa, a természethez visszatérés rajongója, zöld és sárga tógájában, vagy Isten és rendkáromló színes mellényében. Kasztok, korlátok jobban vagy úgy határolták, mint ma. Szökött is Debrecenből, corioláni haraggal, megbántva. „Befogad még Kalocsa” veti oda keserű levelében. Így dobna el magától Kálvin vallását is szabad-

ságáért. Szökött, barangolt, hogy végre, mint beteg gyermek anyja ölétébe, visszavágyjon újra Debrecenbe.

Csokonai első kedveltette meg igazán a magyar lyrát közönségünkkel. Hymfi, dalai inkább nőknek voltak kedvesek, Csokonait a diákság szerette meg, terjesztette, írásban, kézről-kézre adván verseit. Első költőink közül, kit a külföld is ősmert, több költeményét németre is lefordították, a „Jenaer Litteraturzeitung” 1807-iki évfolyamában egy emlékezik meg Csokonairól, mint a legkíválónakreontistáról. Dalait egy Haydn zenésíti meg. Utána Kisfaludy drámái hatoltak át az ország határán — s még csak Petőfi, kinek nevét inkább romantikus pusztázónak rajzolt élete s harcban halála vitte a Lajtán túl.

Mestere volt Petőfinek, Aranyinak, mégis, ma is úgy érzem, valahogy nem kerülit folytatása oeuvrejének. Valahogy ma is idegenül áll költőink sorában alig ősmert finomságaival. töredékes verseiben, vázlateiba elszórt kincseivel, az irodalomtörténet temetőjében kegyelettel bevirágozott kripta, melynek kapujánál hangos az üdvözlő és emlékező szózat, de a zárt ajtót nem bontja ki senki, a félhomályos mélybe nem világít be senki a gondolatok villámfényével. Az a hitem, hogy a Csokonai értékelés még mindig nem lelkiismeretes s az irodalmi mérleg szinaranyát még nem elég érzékenyen mutatta meg. Ha majd nem filológus szemmel fogják nézni Csokonait, hanem felősmerek benne egy eljött, vagy talán még csak elkövetkezendő irodalmi forradalom előfutárját: az lesz Csokonai igazi feltámadása.

Dr. Kuthy Sándor.

Sodoma.

A tragédia színleirása.

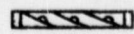
Habfehér márványterasz vakító alabástromból, mintha csak véletlenül esett volna tropikus búfajú paradicsomba. Észbontóan nyugodt, illatlehetőtől tikkadtan görnyedező hangulat. A háttérben hatalmas, füstölő hegyóriás. Időnkint lassú, sejtelmesen tompa moraj, amit szinte zümmögésnek tartana az ember, valami óriási légy dongásának. Jobbra keleti csodája, buja liget amelynek hétére sötétbe visz. Elöl folytatódik a liget félig emberkéz, félig természetalkotta tisztása, le egészen a zöldeskéken csillogó tenger végtelen, hullámos bársonyáig. Balról nyulik elő a hófehér, csillogó terrasz, amelyre három hatalmas, széles pihenőkkel ellátott lépcsőzet vezet. Fenségesen könnyed oszlopai virágfüzerekkel diszítvék, alattok széles, kényelmes padokkal és nyugágakkal: középről jáspisból faragott trón, karneol lépcsőkkel és nehéz, ritka tűzü smaragdokkal kirakva. A lépcsők előtt lágyan csobogó szökőkút tiszta vize játszik kalcedon medencéjében, csodásan csillogó holdkövek és krisophrázok között. Fehér, apró kavicsokkal pazarul behintett, kanyargó ösvény vezet a tengerig. A tenger partja mellett, ahol belényülik a szárazföldre,

tul a füstölő, öreg óriáson: végtelen, kietlen sárga sivatag homok és sok, sok bús, barna, kopasz, kétségbeesett, égbenyuló, panaszos szirtet lát, vagy inkább sejt az ember, éles ellentétben a haragoszöld borostyán-bokrokkal és a mosolygó, báránnyelűcséktől csipkézte, pajzán égbolt sötétkéjével. A fénylő nap keleti lázban égő, aranyos sugárkévéi élesen világítják meg ezt a földi Édent, mindenütt pompás formákat alkotva a fényel és árnyal.

A tenger felől valami leheletszerű, kék fátyolos köd száll fel és keveredik össze a liget zöldesen reszkető párázatával. Ugy érezzük, mintha ez a földöntúli nyugalom, ez a teljes Tökéletesség, ez a titkos Fenség, valami retentő, szent Erőre vár, ami megzavarja. Valami nagy Vész tör keresztül mintegy sejtelmünk fátyolán; reánk nehezedik, lesújt ólomsulyával és szétárad a természet és művészet pazar formáin. Ez az az érzés, mikor megpillantjuk a sokat keresett Igazságot a saisi fátyol nélkül, vagy ha lepel nélkül látunk szüz asszonyt csodát. Azt a tompa, komor sejtést érezzük, amit végtelenre fokoz a környezet teljes szépsége és nyugalma és amit csak a háttér sivar végtelenségéből előcsillámló kopasz szirtek és néha a tűzhányótól eredő sejtelmes morgás erősítnek meg bennük. Érezzük, hogy itt valami ember és természetfeletti fog történni. Érezzük, hogy itt valami roppant kitörésre készül minden: ami pazar formákba és érzésekbe volt eddig lenyűgözve. Ez a kitörés az elemek és érzések végtelen összhangjából látszik keveredni, önmagának, a Szépnek tragikumáért. És annál jobban meglep ez az érzés és annál jobban hatalmába kerít, minél fenségesebbnek tetszik lelki szemeink előtt a kép, minél jobban elkábitja érzéseinket rabbi-lincsbe verve a sok-sok terhes illat. Csodás nakrózis vesz rajtunk erőt és megrészegevedve könnyűn is nehéz álmodt alszunk. Egyszer az égből érezzük magunkat, hogy aztán bukunk lefelé borzasztó gyorsasággal, le a mély, mély tengerfenék korálpíros feketeségébe, mintha mázsás kő nehezednék testünk-lelkünkre.

És álmodunk tovább ebben a gyötrelmes, boldogtalan-boldog ópiumálmos világban. Csak időként jut öntudatunk küszöbére a Vágy — az, hogy menekülni szeretnénk e lenyűgöző, a kéjeségökkel elcsigázó álmokkarok öleléséből. Szinte kétségbeesetten igyekszünk ilyen pillanatban szabadulni ettől a nehéz nyomástól. De ez a szabadulni vágyás nem válhatik tetté, inkább csak titkos, mert azért jól esik nézni, élvezni a Gyönyört, ha tudjuk is hogy mi lesz a halálos, borzalmas Vég. Csak tágra maradt szemekkel bámulunk meredten előre, nézve a Természet és Művészet remegő, vágyó csodáit a megsemmisülés felé. Egész lenyűgöz, elaltat a sok emberalkotta és természetadta káprázat, a mi elébünk esett a paradicsomi Sodomában.

Sylvester.

Legjobb minőségű

Kalapok

házilag készült férfi

Ingek

uridivatáruk és elegáns

Nyakkendők

a legnagyobb választékban
legolcsóbban

Lengyel Samu

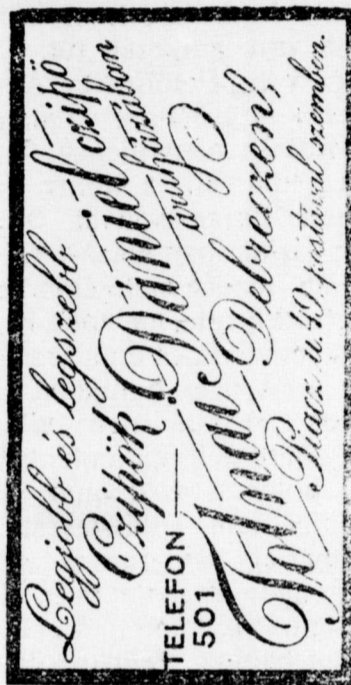
kalap és uridivat-
áru üzletében :-:

Debreczen,
Piacz-utca 43. szám.

Vidékimegrendeléseketazon-
nal és pontosan teljesít.

Azt hisszük, hogy a közönség méltányolni fogja Wacha Róbert áldozatkészségét, melylyel ezen vállalatát létesítette. Wacha különben nem ismeretlen a közönség előtt, — mert a Hrabéczy-féle régi, jóhírnevű gyárnak negyedszázadon át volt alkalmazottja, 10—12 év óta művezetője. Ez évben tett nagyobb külföldi tanulmányutján szerzett tapasztalata sokban hozzájárult ahhoz, hogy ezen új telepét az ezidő szerinti legmodernebb gépekkel szerelte fel.

Ajánljuk vállalatát a nagy közönség jóindulatába.

Egy új iparvállalat.

A napokban mutatta be Wacha Róbert a Simonffy-u. 55. sz. házában újonnan létesített és a modern technika legújabb találmányu gépeivel dusan felszerelt ruhafestő, vegyi-tisztító, gőzmosó és ágytollat fertőtlenítve tisztító intézetét a sajtó képviselőinek és meghívott előkelő közönségnek. Igazán meglepett bennünket az a sokféle gép szabatos működése. A hófehérre mosott gallér és kézelő szemünk előtt keményítettik, vasaltatik, fényeztetik, a kettős gallérok lehajtatnak, kézelők gömbölyítettnek s mindezen munkát furfangos szerkezetű gépek végzik, a melyek körül tiszta, csinos kis leányok forgolódnak.

A festő műhelyben a szinehagyott felső ruhák divatos színekre festetnek, a vegyi-tisztítóban pedig a különféle pecsét és fojt távolítottak el nagy szakavatottsággal és százféle vegyi-szer alkalmazásával a ruhákból. A festett és tisztított ruhák megfelelő gőzölés-felfrissítése után a vasaló házban ügyes kezű vasalónők és szakképzett szabók által kivasaltatván, a felvételi helyiségbe kerülnek vissza.

Meglepő eljárás az ágytoll tisztítás. Szemünk előtt alig 10 perc alatt adja vissza egy ördögös, sok kerekű gép a hófehérre varázsolt és magas nyomású forró száraz gőzzel a legtökéletesebben fertőtlenített tollat.

Molnár Ferencz

Zádor Lajos utóda

női divattermében

Debreczenben, Fűtér, városház-épület.

Alkalmi vásár

f. é. decz. 31-ig bezárólag
előnyös, mérsékelt árakban.

Csakis finom divatcikkek ugymint Costüm posztók, valódi gyapju ruha és bluz szövetek, színes és fekete selymek.

Női és gyermek felöltők:

valódi szörme és plüss kabátok, boák és muffok, gyapju selyem és csipke blousok, színházi paletok és chállak.

Mult idényből visszamaradt
felöltők félárban árusítottak ki.

Elismert dolog, hogy
Czipőt, kalapot és uridivat cikkekét

legjobban és legolcsóbban a

Rözponti Czipő és Kalap

nagyáruházban vásárolhatunk.

DEBRECZEN, Piacz-utca 41. szám.

Telefon 435.

Kérjen árjegyzéket!

Keztyü

vásárlásnál legjobban ajánlható

SchönSándor

keztyü, kötszer és
orvosi műszertárát

Debreczen,
Piacz-utca 12. sz. alatt.

Helyszüke miatt

ajánl menyasszonyi. báli és névnapi csokrok, mell- és fejdisek, virágkosarak, jardiniere, ünnepi és gyászkoszorúk, cserepes virágok, szobai dísznövények, alacsony és magas törzsű cserepes rózsák jutányos áron

Janatka Alajos

élővirág üzlete

DEBRECZEN, Piacz-utca 59. szám.

Teljes menyasszonyi kelengyék,
angol kárpitozott butorok

legsolidabb kivitelben

a legegyszerűbbtől a legdiszesebb kivitelig
nagy választékban

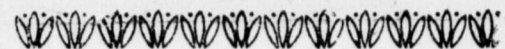
Killer Ede

butorgyáros

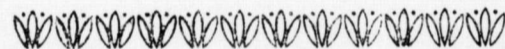
cs. és kir. udvari szállítónál

Debreczen, Piacz-u. 68. sz. alatti butorcsarnokában
jutányos árban kaphatók.

Fővárosi Bazár-ban
Debreczen, Simonffy-u. 1.

Ujévi ajándékok és
Tombola tárgyak
legolcsóbban besze-
rezhetők.

E F C O

Porosz köszén-tégia

Nem piszkít!

Nem porzik!

Teljesen szagtalan.

100 darabonként 5 kor.

házhoz szállítva.

Egyedüli elárúsító:

Gabányi Sándor

szén- és fakereskedő

Debreczen, Csapó-u. 28. sz.

Villanyerőre berendezett
fűrésztelep.

Telefonszám: 449.

Az Általános Forgalmibank

részvénytársaság

Debreczen, Piacz-utca 68. szám.

Kölcsönöket nyújt váltókra, kötelezvényekre, folyosámlára érték-
papirokról és árukra.

Kereskedők tárczaváltói és könyvköveteléseit leszámítolása.
Gazdáknak személyes hitelnuyjtása az intézet kebelében létesült
hitel-egylet által.

Betéteket elfogad gyümölcsösztetés céljából betéti könyvecskékre
cheque számlára és pénztári jegyekre 4 és fél százalék
kamatozás mellett.

Előleget nyújt kézi zálogtárgyakra, várható termésre.
Óvadékkölcsönöket folyósít vállalkozók és bérlőknek.

Törlesztéses kölcsönöket engedélyez 10—65 évig földbirtokokra és
forgalomképes házakra.

Tőzsdei megbízásokat elfogad értékpapírok vételére és eladására.
Külföldi pénznemeket bevált és ilyenekkel szolgál.

Hitelleveleket ad a külföld bármely piaczára.

Közelebbi szó- vagy írásbeli felvilágosítással szolgál az
intézet

Ügyvezető igazgatója.

Magy. kir. dohánytőzsde.

Váltók és okmánybélyegek,
postai értékjegyek, fővárosi
és helyi lapok, folyóiratok
és heti lapok, diszműárak és
dohányzási cikkek nagy-
:-: raktára :-:

Turai Frigyesné
Piacz-utca 53. sz. Hungária mellett.

Trnka Ferencz

gép-, kazán-műhelye, kuffurási
vállalata és vasvályu raktára
Debreczen, V., Barna-utca 3-ik szám.

Ajánlja mindentéle

gazdaságigépek

szakszerű és gyors javítását jutányos
árakon; továbbá jó vizű kutak furását, szivattyúk elkészítését minden minőségben.

Végül felhívja a mélyen tisztelt gazdaközönség figyelmét itató és vasvályuira, melyek csorda, gulya és ménes itatására tartósságuknál fogva kiválóan alkalmasak; melyek minden méretben lehető leggyorsabban készíttetnek.

Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Telefon 576.

Telefon 576.

Feltűnően szép, elegáns, kényelmes, tartós

CIPŐK

óriási választékban kaphatók

Hermann Jenő

ROBRÁK cipő-raktárában

Piac-utca 42. szám.

Groszmann és Mandel banküzlete

Debreczen, Hunyadi-utca 21.

Alapított: 1895-ben.

Ajánl olcsó kamatu
törlesztéses kölcsönöket földbirtokokra
és házakra a legelőnyösebb feltételek mellett. Drágább kamatu kölcsönöket olcsóbbra cserél.

Telefon: 76. szám.

Tisztelettel:

Groszmann és Mandel.

Művészi kivitelü fényképek,
fényképnagyítások és festmények

BURG IZSÓ

fényképészeti műtermében

Kossuth-utca 24. szám alatt

készülnek.

Debreczeni Hitelbank

részvénytársaság

Debreczen, Piacz-utca. Széchenyi-utca sarok.

Kölcsönöket adunk

váltókra, kötelezvényekre és folyó számlára a legelőnyösebb kamattal.

Elfogadunk takarékbetéteket

betétkönyvecskére és check számlára.

Jelzálog-kölcsönöket ad

földbirtokokra és házakra.

Óvadékkölcsönöket ad

vállalkozóknak és bérlőknek.

Elfogadunk tőzsdei megbízásokat

értékpapírok vételére és eladására.

Kölcsönöket nyújtunk

tőzsdén jegyzett értékpapírokra, valamint vidéki pénzüintézetek részvényeire.

Leszámítolunk tárca-váltókat

az intézet kebelében alakult hitelrészes csoportban.

Ércpénzek és külföldi bankjegyek beváltása.

Felvilágosítással készséggel szolgál.

Az igazgatóság.

Szendrő Sándor

zongora és hangszerkészítő

Debreczen, B tthyány-u. 22. szám.

Zongora, gramofon, mindennemű vonós és fuvóhangszerek, czimballmok, hangszer alkatrészek és hangszer felszerelési cikkek áruháza és ipartelepe.

Zongora és pianinó kölcsönző (bérbeadó) intézet

Hegedűk és hegedű-felszerelések, római húrok, valamint

gramofonok és gramofon-lemezek nagy raktára.

Zongora és hangszer műhely.

Zongora és cimbalom hangolás.

Telefon szám 629.

Alapított 1876-ban.

Legszébb órák és ékszerek legolcsóbban jótállással

Gasparik Ádám

műrás, ékszerész és látszerész, Hunyadi-u. 12.

.. Órajavítások jótállással. ..

Tuschák Vilmos

arany-, ezüst és ékszer műves

Debreczen, Halköz 4. szám.

Mindennemű ékszer javítások ugymind új munkák szakszerű készítése. Átalakítások és javítások pontosan és jutányos árban készíttetnek. Tört arany és ezüstöt veszek a legmagasabb árban.

Legjobb és legolcsóbb pontos órák 2 évi jótállással

Gasparik

: órás és ékszer : üzletében kaphatók

Debreczen, Hatvan-utca 2. sz.

Órajavítások a legjobban készülnek. Inga órák részletfizetésre is kaphatók.

Hirdetéseket jutányos áron vállal a kiadóhivatal Kossuth-utca 8. szám alatt.

Alapított 1870. évben.

Telephon 61.

Turai Farkas

Telephon 61.

első közvetítő irodája és hirdetési vasoszlop vállalata Debreczenben, Miklós-u. 8. sz., saját ház.

Házak és birtokok adás vételét és bérbeadását a leggyorsabban kieszközöl.

Egyedüli lakásközvetítő Debreczenben.

Elhelyeztetnek:

Gazdasági személyzet: u. m. gazdatisztek, gépeszek, kerékgyártók, kovácsmesterek, stb.

Tanerők: u. m. nevelők, nevelőnők, német, magyar és francia bonneok. Ez utóbbiak német és franciaországgal közvetlen összeköttetése, minél fogva legelőnyösebben megszerezhetők.

■ Kávéházi, szállodai, és vendéglői személyzet. ■

Kereskedő segédek, könyvelők, gépirónók, gyakornokok.

➡ Mindkét nembeli cselédek. ➡

➡ Szolid és előzékeny kiszolgálás. ➡

DEBRECZEN SZ. KIR. VÁROS

VILÁGITÁSI VÁLLALATA

Elvállalja: légszesz és villamos berendezések
elkészítését világítási, erőátviteli, fűtési és főzési
célokra. A gáz- és villamos világítás jobb és
:-: olcsóbb a petrolumnál. :-:

Gázzal sütni és főzni sokkal jobb, és félannyiba kerül, mint fával.

Gázfűtésű kandallók és fürdőkályhák
minden másnál tisztábbak, kényelmesebbek, biz-
:-: tonságosabbak. :-:

A villamos motor legcélszerűbb és legtakaré-
:-: kosabb hajtó-erő a világon. :-:

➡ Szép, olcsó lámpák, csillárok ➡

:-: és hozzávaló felszerelések kaphatók :-:
Elsőrendő pirszén, (kokszt) porosz kőszén.
Fekete kőszén kátrány fatárgyak és épületek
:-: megvédésére. :-:

Első minőségű ammoniak sulphat (legbecsebb
:-: nitrogén-légeny tartalmu műtrágya.) :-:
Tetszés szerinti mennyiségben kapható vagy
megrendelhető a gyárban, vagy városi üzletünkben

Piacz-utcza 81-ik szám alatt.

Mindennemű felvilágosítással szívesen szolgál
az igazgató:

Debreczeni Jenő gépészmérnök.

A légszesz- és villamos gyárat az érdeklődő
:-: közönség bármikor megtekintheti. :-:
TELEFON: Gyár és igazgatóság 74. szám,
:-: városi üzlet 90 szám. :-:

Szives figyelembe!

Készítjük az összes építkezési és csatornázási vasöntvényeket. Helybeli rendeléseket házhoz szállítunk.

Kútszivattyú gyártmányaink szebbek, jobbak, olcsóbbak minden bel- és külföldinél!

Végzünk minden géplakatos, kazán és műkovács munkákat, s minthogy az összes gépalkatrészeket magunk állítjuk elő, jutányossági szempontból

Gazdasági gépek javítás végetti hozzánk küldése a legtávolabb lakóknak is kifizetődik!

Elvállaljuk gőzhengerek furását, s általában ipari gépek nagyobb szabásu javítását helyszínen is.

Külfurásokat, vízvezetéket és szivattyutelepeket bármely vidéken teljesítünk.

Szolgálatkész tisztelettel

„Debreczeni Vasöntőde és Géplakatosság“

Gyártelep: Péterfia-utca végén, a hadházi utcában.

Raktárhely: Péterfia-utca 73. szám. (Telefon 467.)

Gyomorgörcs, kólika, étvágytalanság és általában gyomorbetegségeknel a **legkifejtőbb háziszser a**

Hollandi

Gyomorcseppek

Egy üveg ára 40 fillér.

Kapható:

Mihalovits Jenő

gyógyszerfárában

Debreczen, Piacz-utca.

Budapesti férfiszabó üzlet
Debreczen, Sas-utca 4. sz.

Angol férfi öltöny

felöltő v. télikabátot rendelhet

izléses kivitelben

:: mérték után ::

40-50 koronaért.

A rendelő közönség szives pártfogását kéri

FETTMANN SÁNDOR.

Haas Fülöp és Fiai

cs. és kir. udvari szállítók

cs. és kir. szabadalmazott

szőnyeg- és butorszövet gyárosok

Debreczen, Piac-utca 59., Steinheil-palota.

Telefon 560. szám.

Gyárak: Sopron, Ebergassing Hiltzko.

2 fő és 27 fióküzlet.

A Debreczeni Kölcshadsz. Segélyző-Egylet m. sz.

saját új épületében (Kossuth-u. 8. sz.)

a 28-ik évtárszámot megnyitja.

Egy törzsletét havi 40 fillér, egy havi törzsletét havi 5 k. fizetésére kötelez.

A tagok száma: 12,000 Törzsletétek száma: 100.000

Befizetett üzleti tőke 7.000,000 kor.-t megközelíti.

Tartalékaink összege közel 600,000 korona.

Hivatalos helyiségek:

Kossuth-utca 8. szám földszint,

ahol új tagok most már fővéletnek.

A heti befizetési pénztárhoz bejárat a Sas-utcai kapu felől.

Debreczen, 1910. november hó.

Fenyéri Zádor Lajos
elnök.

Dr. Szántó Sámuel
igazgató.

Darvas Miksa

fűszer, csemege és gyarmatára kereskedése

Teleki- és Deák Ferencz-u. sarok.

Ajánlja dúsan felszerelt fűszer áru üzletét az őszi szezon legfrissebb árucikkait.

**Karácsonyi ajándéku
Zongorák,
Planinók
és Czimbalmok**

csakis legjobb minőségben, legolcsóbb árakban, kedvező fizetési feltételek mellett beszerezhető.

Schmidt S.

zongora és hangszer üzletében,
Debreczen, Piacz-utca 73. szám alatt.

Garai Tivadar

első debreczeni művésnőki
és heraldikai műterme:

Debreczen, Halköz 4. szám.

Czimerek festése művészies kivitelben.

Különösen a bécsi, párisi és londoni kiállításokon aranyéremmel, oklevéllel.

Csuz, hőszvény, reuma,

ellen a legjobb háziszer a híres

Rirály balzsam

Hatása némely esetben meglepő, amennyiben gyakrabban idültabb eseteknél is már egyszeri bedörzsolésnél a fájdalmakat teljesen megszünteti.

Fog- és fejfájást 5 perc alatt megszüntet.

Egy nagy üveg ára 2 korona teljes használati utasítással.

Kapható a feltaláló és készítő

Grósz Nagy Ferencz

gyógyszertárában

Kossuth-utca 8. sz.

Tiszta magyar intézet!

Gazdák Biztosító Szövetkezete

debreczeni vezérképviselősége Hajdu-, Bihar-, Szabolcs-, Szatmár- és Szilágy-vármegyék területére kiterjedő hatáskörrel

Debreczen, Kossuth-utca 8. sz. a.
(Kölcshadsz. Segélyző-palota.)

Elfogad biztosításokat tűz- és jégkár ellen, valamint az ember életére, a legelőnyösebb módozatok mellett.

A szövetkezet alakult: 1900.

A szövetkezet biztosítékai alapja:

Alapítvány a kormány hozzájárulásával 1,980.100 k — f
Tartalékok — — — — — 1,255.766 k 35 f

Összesen: 3,235.867 k 35 f

Az üzleteredményben a biztosított tagok díjarányukban részesülnek és 1901. évi üzletfeleslegből úgy a tűz mint a jégkár ellen biztosítva volt tagok 4% díjvisszatérítést kaptak.

Az 1902. évi üzletfeleslege közgyűlési határozattal tartalékba helyeztetett.

Az 1903. évben a jégkár ellen biztosítottak 4% díjvisszatérítést kaptak.

Az 1904. és 1905. évben a jégkár ellen biztosítottak 2-2% díjvisszatérítésben részesültek.

Az 1906. évben a jégkár ellen biztosítottak, kik 5-10. évre adták fel biztosításukat 5% engedményben részesültek.

Nyomatvánnyal és felvilágosítással minden irányban készséggel szolgálunk.